

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΠΘ

7^ο Πανελλήνιο Θεατρολογικό συνέδριο
<https://www.thea.auth.gr/theatrologiko-synedrio/>

«Το θέατρο και οι τέχνες του: ιστορία, θεωρία και πράξη»
Θεσσαλονίκη, 27 Σεπτεμβρίου – 1 Οκτωβρίου 2023

ΣΑΒΒΑΤΟ 30 Σεπτεμβρίου 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΑΒΒΑΤΟ, 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023	4
12^η Συνεδρία 9:00 – 10:30	4
Η σκηνή της οικολογίας και οι οικολογίες του θεάτρου	4
Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)	4
ΕΛΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΟΥ «Σύγχρονες θεατρικές πρακτικές ως οικολογικές δράσεις σε παγκόσμια κλίμακα»	4
ΣΟΦΙΑ ΠΑΝΤΟΥΒΑΚΗ «Κοστούμι και Οικολογία: Οικο-υλικότητα και Οικο-υλισμός στη θεατρική ενδυματολογία»	5
ΙΛΙΑ ΛΑΚΙΔΟΥ «Το νερό στις ελληνικές θεατρικές σκηνές τα χρόνια της αφθονίας (1994-2004)»	6
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΑΓΕΡ «Φορητές δραματουργίες και οι πολιτικές οικονομίες της παγκοσμιοποίησης»	6
Είδη και πρακτικές στο (μεταπολεμικό) θέατρο	8
Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)	8
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΟΥΛΙΟΣ «Η μουσική και ο χορός στο ελαφρό μουσικό θέατρο της δεκαετίας του 1940»	8
ΚΩΝΣΤΑΝΤΖΑ ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗ «‘Οι ευτυχισμένες μέρες’ του θεάτρου του βουλεβάρτου. Οι Barillet και Grédy στην αθηναϊκή σκηνή»	8
ΑΛΕΞΙΑ ΑΛΤΟΥΒΑ «Συμβολή στην έρευνα για τη δραστηριότητα των περιοδεύοντων θιάσων στον 20ό αιώνα»	9
ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ «Το Κυπριώτικο σκετς της Έλλης Αβρααμίδου»	10
13^η Συνεδρία 11:00 – 12:30	11
Performance: από τη θεωρία στις επιτελεστικές πρακτικές	11
Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)	11
ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ «Αισθητική της λεπτομέρειας: ατμόσφαιρα, εγκατάσταση, περφόρμανς»	11
ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗ «Ex Corpore της Μαίρης Ζυγούρη: Σκηνογραφώντας την μεταμόρφωση στη σύγχρονη τέχνη»	12
ΙΩΑΝΝΑ ΛΙΟΥΤΣΙΑ «Θεατρικά αντιδάνεια στο πολυθέαμα <i>Κοκκινιά</i> της Μαρίας Καραβέλα (1979) και στη δράση <i>Κουτί/Τρίτος Χώρος</i> της Λήδας Παπακωνσταντίνου (1981)»	13
ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ «Performance Art και ουτοπία, μια σχέση σχεδόν αναπόδραστη: Η ουτοπία ως εφαλτήριο σε επιτελεστικές πρακτικές» (performance lecture με τη συμμετοχή του Κλαύδιου Τσούκα)	13
Τα ‘άλλα’ θεάματα: Καραγκιόζης και Κουκλοθέατρο	14
Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)	14
ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥΛΙΟΣ «Ακούσιες και άλλες θραύσεις της ιστορίας στον μπερντέ του θεάτρου σκιών»	14
ΓΩΓΩ ΒΑΡΖΕΛΙΩΤΗ «Ζήτω η καλλιτεχνία»: άγνωστο τετράδιο του καραγκιοζοπαίχτη Βασίλαρου	15
ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΙΟΒΑΝΗ «Εγχειρίδιο κουκλοθεάτρου Michael Meschke»	16
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ και ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΕΝΑΚΑΚΗΣ «Κουκλοθέατρο/Θέατρο αντικειμένων: μια έρευνα σε μαθητές Δ΄ Δημοτικού	17
14^η Συνεδρία 12:30 – 13:30	18
Υποκριτική και ηθοποιός στο νεοελληνικό θέατρο	18
Βασιλικό Θέατρο (Κεντρική Σκηνή)	18
ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΕΙΡΑΓΑΚΗΣ και ΕΥΗ ΝΙΚΗΤΑ «Το επάγγελμα και η τέχνη του/της ηθοποιού κατά τη δικτατορία Μεταξά»	18
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ «Η Έλλη (Λαμπέτη) καταυγάζει: Star System ως χριστιανικό μαρτυρολόγιο»	19
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝΗΣ «Ελληνίδες σταρ και «εμπορικό» θέατρο: η περίπτωση <i>Πέτσι</i> της Πιερέτ Μπρυνό»	20

Σκηνικές αναγνώσεις της αρχαίας τραγωδίας	20
Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)	20
ΙΩΑΝΝΑ ΡΕΜΕΔΙΑΚΗ «Σύγχρονες δραματοουργίες στον <i>Αίαντα</i> »	20
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΜΠΟΣΤΑΝΤΖΗΣ «Η διαχείριση του Χορού στις παραστάσεις της <i>Ορέστειας</i> στη νεοελληνική σκηνή τον 20ό αιώνα»	21
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΝΙΚ. ΚΟΥΡΓΙΑΣ «Σκηνοθετικές τάσεις, κώδικες κι αισθητική στην παράσταση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα»	22
15^η Συνεδρία 14:30 – 16:00	23
Εκπαίδευση και ρόλοι: ηθοποιοί στη σκηνή και την κοινωνία	23
Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)	23
ΔΗΩ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ «Αγάλματα: από το μουσείο στη θεατρική σκηνή»	23
ΤΑΣΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ «Από την εκπαίδευση του/της ηθοποιού στην κοινωνία. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας ‘Σχέση αποφοίτων Δραματικής Σχολής Εθνικού Θεάτρου με την αγορά εργασίας’»	24
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΠΕΛΤΕΚΗΣ «Οι φωνές των ρόλων: το βιο-ψυχόγραμμα ως μέθοδος υποκριτικής»	25
ΕΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ «Ο μη επαγγελματίας ηθοποιός στο επαγγελματικό θέατρο: Προσωπικό αποτύπωμα, προσωπικές εμπειρίες και ρόλοι επί σκηνής»	26
Σκηνογραφικές αναζητήσεις: ιστορία, θεωρία και πράξη	26
Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)	26
ΑΘΗΝΑ ΣΤΟΥΡΝΑ «‘Δε φαίνεται να του αρέσει το προσκήνιο στη θεατρική αρχιτεκτονική, του αφεντικού’: Σημειώσεις του Γιώργου Βακαλό από τη συνεργασία του με τον Jacques Cooreau (1934)»	26
ΧΡΥΣΑ ΜΑΝΤΑΚΑ «Η ενδυματολογική μακέτα και η αξία της στον 21ο αιώνα: εξέταση του σύγχρονου ρόλου της ως καλλιτεχνική έκφραση, επικοινωνιακό μέσο, πρακτικό και ερευνητικό εργαλείο»	27
ΜΑΡΙΑ ΚΟΝΟΜΗ «Συζεύξεις του αρχιτεκτονικού και του εικαστικού βλέμματος στο σκηνογραφικό έργο της Λίλης Πεζανού»	28
ΜΑΡΙΑ ΚΑΒΑΛΙΩΤΗ «Ο Σάμιουελ Μπέκετ και οι ζωγράφοι»	29
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ	30
17:00-19:00, Αίθουσα Α1 (Κτίριο Εξαδακτύλου)	30
ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΧΙΛΛΕΟΠΟΥΛΟΥ και ΦΑΙΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ «Το Musical Theatre στην Ελλάδα: μια πρακτική συζήτηση πάνω στα δημιουργικά χαρακτηριστικά και τις εκπαιδευτικές του ιδιοσυγκρασίες»	30
17:00-19:00, Αίθουσα Α2 (Κτίριο Εξαδακτύλου)	32
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΡΚΑΣ «Το σώμα του λόγου: Το ηχητικό τοπίο του κειμένου ως μεθοδολογικό εργαλείο προσέγγισης του ρόλου»	32
17:00-19:00, Αίθουσα Κινησιολογίας (Κτίριο Εξαδακτύλου)	33
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΟΥΓΚΑΣ και ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΛΑΔΗΣ «Τα ποιήματα που ήθελαν να γίνουν εκθέματα σε μουσείο»	33

ΣΑΒΒΑΤΟ, 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

12^η Συνεδρία 9:00 – 10:30

Η σκηνή της οικολογίας και οι οικολογίες του θεάτρου

Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)

ΕΛΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΟΥ «Σύγχρονες θεατρικές πρακτικές ως οικολογικές δράσεις σε παγκόσμια κλίμακα»

Η εισήγηση αυτή θα στηριχθεί στην προσωπική μου εμπειρία ως συνεπιμελήτριας του ειδικού αφιερώματος «Θέατρο και οικολογία» που δημοσιεύθηκε στο πρόσφατο τεύχος (αρ. 26, Δεκ. 2022) του ηλεκτρονικού διεθνούς θεατρικού περιοδικού *Critical Stages/Scenes Critiques*.

Η επιμέλεια αυτή μου έδωσε την ευκαιρία να διαβάσω πάνω από 70 προτάσεις από τις οποίες επελέγησαν 16 για συμμετοχή στον τόμο. Οι συμμετέχοντες/ουσες ήταν στην ολότητά τους άνθρωποι του θεάτρου είτε στη θεωρητική είτε στην πρακτική και καλλιτεχνική του διάσταση. Τα 16 δοκίμια του τόμου απηχούν τη σκέψη και αναλύουν τη δράση καλλιτεχνών/περφόρμερ, σκηνοθετών, ηθοποιών, σκηνογράφων, δραματουργών και θεατρολόγων, που από διάφορες σκοπιές προβληματίζονται από την ευρύτερη οικολογική κρίση του πλανήτη και προτείνουν βιώσιμες λύσεις και για το ίδιο το θέατρο και για μια πιο αρμονική συμβίωση του ανθρώπινου παράγοντα με το φυσικό περιβάλλον.

Οι φωνές που ακούγονται εκπροσωπούν ένα ευρύτατο πλέγμα πολιτισμικής, εθνικής, έμφυλης και φυλετικής ταυτότητας με ιδιαίτερη έμφαση στις πιο αδύναμες και εκτεθειμένες ομάδες στην καλπάζουσα οικολογική καταστροφή. Η μαρτυρία και κριτική τους για τις καταστροφικές συνέπειες της εμμένουσας «ανθρωπόκainου» εποχής είναι εξίσου σημαντική με τις δράσεις βιωσιμότητας που προτείνουν και αναλύουν άλλες εισηγήσεις.

Η δική μου παρουσίαση θα εστιάσει στην ομαδοποίηση όλων αυτών των διαφορετικών φωνών (και με τη χρήση αρκετού οπτικού υλικού) ώστε να καταφανούν οι τάσεις του σύγχρονου θεάτρου στην παρεμβατική του δράση στην παγκόσμια οικολογική εκστρατεία για τη σωτηρία του πλανήτη μας.

Η Έλση Σακελλαρίδου είναι ομότιμη καθηγήτρια θεατρικών σπουδών του ΑΠΘ. Έχει διδάξει μαθήματα θεωρίας και ιστορίας θεάτρου στο Τμήμα Αγγλικής (όπου κατείχε μόνιμη θέση) και κατ' ανάθεση στο Τμήμα Θεάτρου του ίδιου πανεπιστημίου. Έχει επίσης προσκληθεί για διδασκαλία και/ή διαλέξεις σε ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ. Τα ιδιαίτερα ερευνητικά της ενδιαφέροντα στρέφονται γύρω από το πολιτικό θέατρο και τις γυναικείες και πολιτισμικές σπουδές, την παραστασιολογία και ειδικότερα τη φαινομενολογία της σκηνής. Άρθρα της και βιβλιοκρισίες της έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Στα βιβλία της περιλαμβάνονται τα *Pinter's Female Portraits* (Macmillan, 1988), *Σύγχρονο γυναικείο θέατρο* (Ελλ. Γράμματα, 2006, Β' έκδοση Επίκεντρο, 2012), *Θέατρο – Αισθητική – Πολιτική* (Παπαζήση, 2012).

ΣΟΦΙΑ ΠΑΝΤΟΥΒΑΚΗ «Κοστούμι και Οικολογία: Οικο-υλικότητα και Οικο-υλισμός στη θεατρική ενδυματολογία»

Ανταποκρινόμενη στην περιβαλλοντική κρίση, η παγκόσμια θεατρική σκηνή υιοθετεί ολοένα και περισσότερο συνειδητές αποφάσεις και δράσεις για τη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών στην δημιουργία κοστούμιών, σε παραγωγές μικρής όσο και μεγάλης κλίμακας. Η κυκλική οικονομία έχει υπάρξει αναπόσπαστο παραγωγικό μοντέλο της θεατρικής ενδυματολογίας σε βάθος αιώνων. Ιστορικά, οικονομικοί, πρακτικοί και άλλοι λόγοι, όπως η έλλειψη δομών υλοποίησης, είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρακτικών επανάληψης, μεταποίησης και ανακύκλωσης υλικών και ενδυμάτων για τη δημιουργία νέων κοστούμιών, διαμορφώνοντας ένα πρακτικό αυτό-οργανωμένο ενδυματολογικό οικοσύστημα.

Ωστόσο, παρά την επίκαιρη και επείγουσα διάστασή της, η ενδυματολογική έρευνα μόλις πρόσφατα άρχισε να μελετά τη βιωσιμότητα σε σχέση με τον κύκλο ζωής των κοστούμιών – από τη σύλληψη της ιδέας έως την κατασκευή, την χρήση/παρουσίαση των κοστούμιών και τη φύλαξη ή την περαιτέρω διαχείρισή τους – τόσο σε πρακτικό όσο και σε εννοιολογικό και φιλοσοφικό επίπεδο. Ποιες είναι οι επιταγές μιας συνειδητής οικολογικής ενδυματολογικής δημιουργίας;

Η παρούσα ανακοίνωση έχει δύο σκέλη: Από τη μία, εξετάζει τις διαστάσεις της σύγχρονης οικολογικής υλικότητας ή «οικο-υλικότητας» (eco-materiality) μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα θεατρικών κοστούμιών φτιαγμένων από υλικά που ξεπερνούν τις καθιερωμένες παραδόσεις. Αναλύοντας τέτοια παραδείγματα, η εργασία στοχεύει να εξετάσει ζητήματα υλικού και βιωσιμότητας σε σχέση με το επιτελεστικό σώμα, την αναπαράσταση και την ερμηνεία του, και να συζητήσει τις δυνατότητες ορισμού της «οικολογικής ύλης» μέσα στην καλλιτεχνική πρακτική της ενδυματολογίας. Ταυτόχρονα, η ανακοίνωση θέτει ερωτήματα σχετικά με την έννοια του «οικο-υλισμού» (eco-materialism) στη θεατρική ενδυματολογία. Μια ουσιαστικά οικολογική ενδυματολογική πράξη απαιτεί την επανεξέταση της δημιουργίας θεατρικών κοστούμιών ως (συν)δημιουργίας ανθρώπινων παραγόντων και υλικών. Όπως θα αναλυθεί στην παρουσίαση, αυτό προϋποθέτει μια κριτική προσέγγιση που να εξετάζει ολιστικά την αναγκαιότητα ενσωμάτωσης της οικολογικής ισότητας σε όλες τις πτυχές της δημιουργίας κοστούμιών, τόσο στα υλικά όσο και στις μεθόδους και τις δημιουργικές διαδικασίες.

Η **Σοφία Παντουβάκη** είναι σκηνογράφος και Καθηγήτρια Ενδυματολογίας στο Πανεπιστήμιο Aalto της Φινλανδίας. Είναι Διδάκτωρ Σκηνογραφίας (UAL) με εξειδίκευση στη σκηνογραφία-ενδυματολογία όπερας και μπαλέτου στη Σκάλα του Μιλάνου. Έχει υπογράψει πάνω από 90 παραγωγές θεάτρου, όπερας και χορού στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Απέσπασε τα βραβεία σκηνογραφίας και ενδυματολογίας στο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας (2005). Έχει επιμεληθεί και σχεδιάσει πολυάριθμες εκθέσεις, μεταξύ των οποίων τη φοιτητική συμμετοχή της Φινλανδίας στην Prague Quadrennial 2015 (Χρυσό Μετάλλιο). Το έργο της έχει συμμετάσχει σε εκθέσεις στην Ευρώπη, την Αμερική και την Ασία. Είναι επικεφαλής του διεθνούς ερευνητικού δικτύου *Critical Costume*, Αντιπρόεδρος της Ενδυματολογικής Επιτροπής του Διεθνούς Οργανισμού Σκηνογράφων (OISTAT) και της Ελληνικής Εταιρείας Ενδυμασιολογίας, και συντάκτρια του επιστημονικού περιοδικού *Studies in Costume and Performance*. Επιβλέπει την ερευνητική ομάδα 'Costume in Focus' και ήταν επικεφαλής του ερευνητικού προγράμματος *Costume Methodologies* (2014-2018) που χρηματοδοτήθηκε από την Ακαδημία της Φινλανδίας. Είναι κύρια επιμελήτρια του συλλογικού τόμου *Performance Costume: New Perspectives and Methods* (2021, με τον P.McNeil). Έχει εκτενή επιστημονική δραστηριότητα διεθνώς.

ΙΛΙΑ ΛΑΚΙΔΟΥ «Το νερό στις ελληνικές θεατρικές σκηνές τα χρόνια της αφθονίας (1994-2004)»

Η δεκαετία του 1990 και ιδιαίτερα μετά το 1995 είναι η περίοδος που οι θεατρικές επιχορηγήσεις γνωρίζουν μεγάλη οικονομική αύξηση. Αύξηση που θα συνεχιστεί απρόσκοπτα όσο η χώρα μπαίνει σε ρυθμούς προοδολυμπιακής προετοιμασίας. Από το 1994 και μετά, έτος που αποφοιτούν οι πρώτοι πτυχιούχοι από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, οι παραστάσεις πολλαπλασιάζονται συνεχώς ενώ οι επιχορηγούμενοι θίασοι στο γύρισμα του αιώνα φτάνουν τα 50 σχήματα. Η πρόσκαιρη οικονομική ευμάρεια του θεάτρου, που αντανακλά, προϊόντος του χρόνου, και την οικονομική εκτίναξη χάρη στη χρηματιστηριακή έκρηξη της τριετίας 1997-2000, η οποία υπήρξε η απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ, μπορεί να ανιχνευθεί σε ποικίλες θεατρικές παραστάσεις που σκηνογραφικά εντάσσουν, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο, το στοιχείο του νερού. Στην ιστορία της σκηνογραφίας, από το ρωμαϊκό θέατρο έως τις μέρες, το υδάτινο στοιχείο συνιστά έναν παράγοντα που υπογραμμίζει τη διάθεση και τη δυνατότητα για τη σκηνική έκπληξη, ένα στοιχείο που ιδιαίτερα αξιοποιήθηκε σκηνικά την περίοδο του μπαρόκ. Τόσο επιχορηγούμενες σκηνές (κυρίως) όσο και σχήματα του λεγόμενου «εμπορικού» θεάτρου, ανεβάζουν έργα σε σκηνές που πλημμυρίζουν και αποστραγγίζονται κατά τη διάρκεια της παράστασης, παίζονται πάνω σε ένα μερικώς υδάτινο δάπεδο ή περιλαμβάνουν υδάτινες σκηνικές εκπλήξεις. Η ανακοίνωση επιχειρεί να παρουσιάσει τα αποτελέσματα μίας έρευνας εν προόδω και να καταδείξει ότι η ελληνική θεατρική σκηνή, στους καιρούς της ύστατης ευμάρειας και λίγο πριν το τέλος του ελληνικού εικοστού αιώνα, επιχειρεί να δεξιωθεί πολλαπλώς το υγρό στοιχείο, χρονικά από το 1994 μέχρι το αποκορύφωμα αυτής της πρακτικής, την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, όπου ολόκληρος ο χώρος του γηπέδου γέμισε νερό σημαίνοντας τη θάλασσα.

Η **Έλια Λακίδου** είναι θεατρολόγος, διδάκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει διδάξει Θεατρική Αγωγή στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για 20 χρόνια (1997-2017). Συνέταξε το νέο πρόγραμμα σπουδών για τη μάθημα «Θεατρολογία» στα Καλλιτεχνικά Γυμνάσια (ΦΕΚ 166/τ.Β'/1-2-2016). Έχει διδάξει (με σύμβαση Π.Δ. 407/80) μαθήματα ιστορίας της σκηνογραφίας, ιστορίας ευρωπαϊκού θεάτρου και διδακτικής του θεάτρου στα Τμήματα Θεατρικών Σπουδών των Πανεπιστημίων Πατρών και Πελοποννήσου (2003-2010). Έχει επιμεληθεί εικαστικές εκθέσεις με αποκορύφωμα την έκθεση «Ο Σπύρος Βασιλείου και το θέατρο» (Μουσείο Μπενάκη – Κτήριο Οδού Πειραιώς, 2011). Το 2014 εξέδωσε στα ελληνικά το έργο της Ανν Σουρζέρ (Ann Surgers) *Σταθμοί της σκηνογραφίας του Δυτικού θεάτρου* (Αιγόκερως), το οποίο συμπλήρωσε με το επίμετρο «Η σκηνογραφία του νεοελληνικού θεάτρου». Από το 2017 υπηρετεί ως εργαστηριακό και διδακτικό προσωπικό (μέλος ΕΔΙΠ) στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ και είναι μέλος του Εργαστηρίου Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Νεοελληνικού Θεάτρου του Τμήματος. Συγγράφει για τις εκδόσεις ΚΑΠΑ τα έργα της σειράς «Σχολική Σκηνή».

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΑΓΕΡ «Φορητές δραματουργίες και οι πολιτικές οικονομίες της παγκοσμιοποίησης»

Κατά την τελευταία εικοσαετία έχουν εδραιωθεί στη διεθνή θεατρική πραγματικότητα παραστασιακά γεγονότα τα οποία ακολουθούν δραματουργικά σχήματα τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν σε πολλούς διαφορετικούς τύπους – όπως τα *100%* και *Remote X* των Rimini Protokoll, οι *Ακροάσεις για μια Διαδήλωση* της Lola Arias ή οι διάφορες εκδοχές του *No Man's*

Land του Dries Verhoeven. Τέτοιες «φορητές» δραματουργίες συμμετέχουν σε αυτό που ο Αργεντίνος θεωρητικός της λογοτεχνίας Reinaldo Laddage αποκαλεί «νέες πολιτιστικές οικολογίες και μορφές κοινωνικοποίησης – εν μέρει δημιουργήματα της παγκοσμιοποίησης – οι οποίες χτίζουν ‘πειραματικές κοινότητες’»: οικολογίες που παράγουν και παράγονται από «διεπιστημονικά και διεθνικά πολιτιστικά γεγονότα και [νέες] μορφές συνεργασίας μεταξύ καλλιτεχνών και μη καλλιτεχνών, οργανισμών και τοπικών κοινωνιών [και] που μετατρέπονται σε χώρους διερεύνησης των ορίων και δυνατοτήτων μιας κοινής ζωής».

Με βάση τα παραπάνω, στην παρούσα ανακοίνωση ρωτώ: ποια είναι τα χαρακτηριστικά της «κοινής ζωής» όπως αναδεικνύεται μέσα από τέτοια παραστασιακά γεγονότα; Σε τι συνίσταται ο πειραματικός χαρακτήρας των κοινοτήτων που τα επιτελούν; Ποια τελικά είναι η θέση τους μέσα στο πολιτιστικό πρόγραμμα του παγκοσμιοποιημένου ύστερου καπιταλισμού; Ξεκινώντας από τα παραπάνω ερωτήματα, θα αναδείξω τη διττή λειτουργία των φορητών δραματουργιών στο πλαίσιο των πολιτιστικών οικολογιών και οικονομιών της παγκοσμιοποίησης: αφενός τέτοια παραστασιακά γεγονότα αποκαλύπτουν τόσο την καθημερινή εμπειρία της παγκοσμιοποίησης όσο και τις δομικές της ανισότητες καθώς προσαρμόζονται κάθε φορά στον τόπο στον οποίο λαμβάνουν χώρα και προϋποθέτουν τη ενσώματη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών. Αφετέρου, αν και διαφέρουν σημαντικά από άλλα πολιτιστικά προϊόντα του ύστερου καπιταλισμού, η εφαρμογή φορητών δραματουργιών εξαρτάται από πολιτιστικά δίκτυα και θεσμούς που συμμετέχουν ενεργά στις οικονομίες του ύστερου καπιταλισμού. Με άλλα λόγια, στην παρούσα ανακοίνωση, με ενδιαφέρει να διερευνήσω την ανάπτυξη τέτοιων παραστασιακών πρακτικών τόσο ως μια μορφή κριτικής προς την εμπειρία της παγκοσμιοποίησης, όσο και ως σύμπτωμα των πολιτικών της οικονομιών.

Ο **Φίλιππος Χάγερ** είναι πτυχιούχος του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος από το Goldsmiths, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου και διδακτορικού τίτλου από το Royal Holloway, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Έχει διδάξει θεωρία και ιστορία θεάτρου σε βρετανικά πανεπιστήμια (Queen Mary, Goldsmiths, Πανεπιστήμιο του Winchester, Πανεπιστήμιο του Birmingham και Πανεπιστήμιο του Kent μεταξύ άλλων) και στο Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η έρευνά του εστιάζει στις διάφορες εκφάνσεις της σχέσης του θεάτρου, της επιτέλεσης της πολιτικής. Η μονογραφία του *Re-imagining Independence in Contemporary Greek Theatre and Performance* θα εκδοθεί από το Cambridge University Press το 2023. Επιπλέον, έχει συνεπιμεληθεί το συλλογικό τόμο *Performances of Capitalism, Crises and Resistance: Inside/Outside Europe* (Palgrave, 2015) και το τεύχος «Dramaturgies of Change: Greek Theatre Now» (*Journal of Greek Media and Culture* 3:2, 2017) και έχει δημοσιεύσει μελέτες σε διεθνή (*Contemporary Theatre Review*, *Critical Stages/Scènes Critiques*) και ελληνικά περιοδικά (*Synthesis*, *Σκηνή*), καθώς και σε συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων.

Είδη και πρακτικές στο (μεταπολεμικό) θέατρο **Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)**

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΟΥΛΙΟΣ «Η μουσική και ο χορός στο ελαφρό μουσικό θέατρο της δεκαετίας του 1940»

Η μουσική και ο χορός αποτελούν, μαζί με το κείμενο ενός έργου, τα βασικά συστατικά στοιχεία των παραστάσεων του ελαφρού μουσικού θεάτρου. Η ανακοίνωση θα εξετάσει τον ρόλο της μουσικής και του χορού στις παραστάσεις ελαφρού μουσικού θεάτρου (επιθεωρήσεις, οπερέτες, μουσικές κωμωδίες) που παρουσιάστηκαν στις αθηναϊκές σκηνές τη δεκαετία του 1940. Τα έργα της περιόδου αυτής ανέβαιναν σε συνθήκες όχι πάντα ευνοϊκές: απεναντίας, κυρίως στο πρώτο μισό της δεκαετίας, οι συνθήκες παραγωγής αλλά και παρακολούθησης των παραστάσεων ήταν ιδιαίτερα αντίξοες. Η ανακοίνωση θα διερευνήσει τον βαθμό στον οποίο η κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της περιόδου επηρέαζε τις αποφάσεις των θιασαρχών και των συντελεστών των παραστάσεων στους τομείς του χορού και της μουσικής. Θα εξεταστούν ζητήματα όπως ο αντίκτυπος που είχε στις μουσικοχορευτικές επιλογές των θιάσων η παρουσία ξένων δυνάμεων στην Αθήνα (είτε επρόκειτο για κατακτητές είτε για συμμάχους), οι οικονομικές δυσκολίες της περιόδου αλλά και η καλλιτεχνική/πνευματική κίνηση της πόλης. Από τον αριθμό των μουσικών της ορχήστρας και την παρουσία ή την απουσία μπαλέτου μέχρι τις επωνυμίες των θιάσων ή τους χαρακτηρισμούς των θεαμάτων και των έργων που αυτοί παρουσίαζαν, το ελαφρό μουσικό θέατρο της ταραχώδους δεκαετίας του '40 αποκαλύπτει ενδιαφέρουσες σχέσεις ανάμεσα στο καλλιτεχνικό έργο και το κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι.

Ο **Απόστολος Πούλιος** είναι διδάκτορας κοινωνιολογίας του τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ., και υποψήφιος διδάκτορας του Τομέα Θεατρολογίας και Μουσικολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Διδάσκει αγγλικά, πιάνο και μουσικό θέατρο στο Μουσικό Σχολείο Ιλίου και Κοινωνιολογία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Στο παρελθόν έχει διδάξει μαθήματα μουσικού θεάτρου στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Ε.Κ.Π.Α. και μαθήματα μεθοδολογίας της έρευνας και γλωσσικής κατάρτισης στο Ε.Α.Π., το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ. και τη Σ.Α.Ν. Έχει δημοσιεύσει κοινωνιολογικές και θεατρολογικές μελέτες σε συλλογικούς τόμους, επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και κείμενα για το θέατρο, τη μουσική και την εκπαίδευση στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και σε θεατρικά προγράμματα. Τέλος, έχει συμμετάσχει στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού που εκδόθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Έχει λάβει υποτροφίες από το Ίδρυμα Fulbright, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Α.Π.Θ., το Ι.Κ.Υ. και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΖΑ ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗ «'Οι ευτυχισμένες μέρες' του θεάτρου του βουλεβάρτου. Οι Barillet και Grédy στην αθηναϊκή σκηνή»

Η πρώτη γνωριμία του αθηναϊκού κοινού με το θεατρικό δίδυμο έγινε τον Ιανουάριο του 1952 με το *Χάρισμα της Αντέλ* από τον γαλλικό περιοδεύοντα θίασο των Josseline Gael - Jacques Morange. Το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς η Κατερίνα ανεβάζει το έργο σε ελληνική μετάφραση (*Το χάρισμα της Αδέλας*) και από τότε αρχίζει η ιδιαίτερη σχέση των δύο

συγγραφέων όχι μόνο με την Κατερίνα (*Το Αγκάθι [Άνθος του κάκτου]*) αλλά και με τις Ελληνίδες πρωταγωνίστριες. Μεταξύ άλλων: Έλλη Λαμπέτη (*Σαράντα καράτια, Άνθος του κάκτου*), Τζένη Καρέζη (*Αγριόγατα, Επιχείρηση γοητεία*), Αλίκη Βουγιουκλάκη (*Λίγο πιο νωρίς, λίγο πιο αργά* [40 καράτια]).

Το θέατρο του βουλεβάρτου αποτελεί ένα είδος, με το οποίο η θεατρολογική έρευνα έχει ασχοληθεί ελάχιστα μολονότι ήταν εξαιρετικά δημοφιλές. Η εισήγηση θ' αναζητήσει τους λόγους για τους οποίους οι δύο συγγραφείς επανέρχονταν, μεταπολεμικά, σε τακτά διαστήματα στο ρεπερτόριο των πρωταγωνιστριών, ποιοι είναι οι ρόλοι, που αποτελούν πρόκληση γι' αυτές καθώς και στην ανταπόκριση των θεατών στις συγκεκριμένες προτάσεις.

Η **Κωνσταντζα Γεωργακάκη** είναι Καθηγήτρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, ΕΚΠΑ. Το εκπαιδευτικό και ερευνητικό της έργο, οι επιστημονικές ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις της εστιάζονται στο ελληνικό θέατρο του 19ου και 20ού αιώνα καθώς και στις σχέσεις θεάτρου και πολιτικής.

ΑΛΕΞΙΑ ΑΛΤΟΥΒΑ «Συμβολή στην έρευνα για τη δραστηριότητα των περιοδεύοντων θιάσων στον 20ό αιώνα»

Αφορμή για την επιλογή του θέματος υπήρξε η καταγραφή και μελέτη μέρους της συλλογής αρχείου χειρογράφων και εντύπων θεατρικών έργων που αποτελούσαν το ρεπερτόριο του θιάσου περιοδειών της οικογένειας Γιώργου και Φωτεινής Παπαδοπούλου και Νίκου Θηβαίου, που μου παραχώρησε ευγενικά ο σκηνοθέτης και κριτικός Γιώργος Χατζηδάκης.

Η συλλογή περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά έργα διαφόρων ειδών και εποχών ευρείας απήχησης όπως: κωμωδίες (ηθογραφικές, σατιρικές, νούτικες), νεοελληνικά έργα, γαλλικά μελοδράματα, ρομαντικά και μυθιστορηματικά δράματα, βουλεβάρτο, κ.ά. Τα περισσότερα από αυτά έχουν σωθεί σε χειρόγραφα αντίγραφα, κατά τη συνήθεια των περιοδεύοντων θιάσων που διέθεταν ως περιουσία τους σώμα τέτοιων χειρογράφων κειμένων για τις παραστάσεις τους.

Η ανακοίνωση αποτελεί μια πρώτη παρουσίαση της προσπάθειας καταγραφής του αρχείου, ταξινόμησης των έργων που εμπεριέχονται σε αυτό, ορισμένα από τα οποία είναι ανέκδοτα, και αποδελτίωσης των στοιχείων που εντοπίζονται ως σημειώσεις στα κείμενα και που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον ερευνητή λόγω του πλούτου των πληροφοριών που μας παρέχουν σχετικά με την επιλογή του ρεπερτορίου κυρίως, τη σύνθεση και τη δράση του θιάσου, την απήχηση στο κοινό.

Στόχος είναι η ανακοίνωση να συμβάλει στην έρευνα για τη δράση των περιοδεύοντων θιάσων στον 20ό αιώνα που αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου πολύ λίγο μελετημένο μέχρι σήμερα λόγω των περιορισμένων στοιχείων που διαθέτουμε και που δυσκολεύουν μια πιο συστηματική καταγραφή του. Παράλληλα φωτίζεται περαιτέρω η μεγαλύτερη εικόνα της θεατρικής δραστηριότητας μιας περιόδου που χαρακτηρίζεται από σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές διακυμάνσεις.

Η **Αλεξία Αλτουβά** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ και διευθύντρια του Εργαστηρίου Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Νεοελληνικού Θεάτρου (ΕΕΤΝΘ). Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στα πεδία της Ιστορίας του Νεοελληνικού Θεάτρου στον 19ο και 20ό αι., Ιστορίας και Θεωρίας της Υποκριτικής και Ιστορίας Ευρωπαϊκού Θεάτρου και

Δράματος. Έχει εκδώσει *Το φαινόμενο του γυναικείου βεντετισμού στην Ελλάδα του 19ου αιώνα* και έχει επιμεληθεί τόμους με πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων (βλ. ενδεικτικά σε δική της επιμέλεια τον τόμο *Πρακτικά του επετειακού συνεδρίου για τα 20 χρόνια προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών: Πηγές της έρευνας στη σύγχρονη ελληνική θεατρολογία*, και σε συνεπιμέλεια με την Άννα Ταμπάκη τον αφιερωματικό τόμο: *Ο σκηνοθέτης, ο ηθοποιός Λευτέρης Βογιατζής. Μελέτες και μαρτυρίες για το έργο του*). Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα και με ανακοινώσεις της σε επιστημονικές ημερίδες και διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε πρακτικά συνεδρίων, επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ «Το Κυπριώτικο σκετς της Έλλης Αβρααμίδου»

Ο όρος Κυπριώτικο σκετς μπορεί να ορισθεί ως μια μορφή ραδιοφωνικού δράματος και ανήκει στην κατηγορία θέατρο από το ραδιόφωνο. Χωρίς την ύπαρξη οποιουδήποτε οπτικού βοηθήματος, αυτή η θεατρική εκπομπή ήχου εξαρτάται μόνο από τον διάλογο, τη μουσική και τα ηχητικά εφέ, που βοηθούν τον ακροατή να φανταστεί, να δει δηλαδή μπροστά του, την ιστορία. Το ραδιοφωνικό σκετς υπήρξε ένας πολύ σημαντικός τρόπος ψυχαγωγίας κι εκπαίδευσης για το κυπριακό κοινό. Από την γέννησή του, στις αρχές της δεκαετίας του '50, σκιαγραφεί την καθημερινή ζωή και παράδοση των Κυπρίων και παίζει έναν συνεκτικό ρόλο μέσα στην κυπριακή κοινωνία. Ως μέρος του λαϊκού πολιτισμού, το Κυπριώτικο σκετς επιβίωσε για μια σειρά δεκαετιών, μεταδίδεται ακόμη από ραδιοφώνου σε εβδομαδιαία βάση, κυριαρχεί όμως η τηλεοπτική μορφή του.

Η εργασία αυτή αποτελεί το πρώτο βήμα στην διαχείριση του νεοαποκτηθέντος αρχείου της Μαρούσας Αβρααμίδου, της θυγατέρας της Έλλης Αβρααμίδου, που θεωρείται από πολλούς η σπουδαιότερη συγγραφέας Κυπριώτικου σκετς. Μέσα από την ανάλυση του αρχείου αυτού (συνολικά 121 έργα, προερχόμενα από τις δεκαετίες του '50 μέχρι και το '80, που μεταδόθηκαν από την ραδιοφωνική συχνότητα του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου), στοχεύουμε να καταγράψουμε τις κυρίαρχες θεματικές, τις εναλλασσόμενες τάσεις και την πιθανότητα αποτύπωσης της εποχής. Για αυτή την εργασία θα επιχειρηθεί η δραματουργική ανάλυση ενός έργου από κάθε δεκαετία, με σκοπό τον εντοπισμό των βασικών χαρακτηριστικών της γραφής της συγγραφέως και τον βαθμό μεταβολής της δραματουργίας της.

Το επόμενο στάδιο της έρευνας αποσκοπεί στην ψηφιοποίηση του υλικού αυτού, αρχικά για προστασία του, αλλά και για περαιτέρω επεξεργασία των κειμένων. Ως μακροπρόθεσμος στόχος τίθεται η δραματουργική ανάλυση όλων των έργων του αρχείου και η διάθεσή τους σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, ενδεχομένως με την συνδρομή του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, για περαιτέρω χρήση από μελλοντικούς ερευνητές.

Ο **Αιμίλιος Χαραλαμπίδης** είναι Επίκουρος Καθηγητής στα Προγράμματα Δημοσιογραφίας και Οπτικοακουστικής Επικοινωνίας της Σχολής Τεχνών, Επικοινωνίας και Πολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Frederick. Τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκει προέρχονται από τον χώρο της Πολιτικής Επιστήμης, αλλά και από το χώρο της Πολιτισμικής Ανάλυσης και των Ανθρωπιστικών Σπουδών. Έχει σπουδάσει Πολιτικές Επιστήμες σε συνδυασμό με Φιλοσοφία και Θεατρολογία στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης στην Αυστρία με ειδίκευση σε θέματα Πολιτισμού και Πολιτικής και ιδιαίτερα για τη στρατηγική ένταξης του Θεάτρου στο Εκπαιδευτικό Σύστημα της Κύπρου, και συγκεκριμένα τη διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου της Πολιτικής Αγωγής μέσω του Θεάτρου και του Δράματος. Υπήρξε υπότροφος της Επιτροπής Fulbright Κύπρου στο πρόγραμμα Short Term Training Cyprus – America Scholarship Program με θέμα το Εκπαιδευτικό Θέατρο (Educational

Drama) στο New York University, Steinhard Department of Education. Το ερευνητικό του ενδιαφέρον στρέφεται γύρω από τη σύζευξη των χώρων της πολιτικής και του θεάτρου, μέσα από την πληθώρα των διακλαδώσεων αυτής της συνένυσης. Η ερευνητική δραστηριότητα περιστρέφεται στο χώρο του πολιτικού θεάτρου, της πολιτισμικής ανάλυσης, της πολιτικής ιστορίας και των πολιτικών ιδεών. Επίσης ασχολείται με τη σκηνοθεσία και τη μετάφραση θεατρικών έργων.

Σάββατο, 30 Σεπτεμβρίου 2023

13^η Συνεδρία 11:00 – 12:30

**Performance: από τη θεωρία στις επιτελεστικές πρακτικές
Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)**

ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ «Αισθητική της λεπτομέρειας: ατμόσφαιρα, εγκατάσταση, περφόρμανς»

Στην ομιλία θα προσδιορίσω την έννοια της λεπτομέρειας, τη λειτουργία της στο εσωτερικό της θεατρικής παράστασης, αλλά και τη σχέση της με τη λεπτομέρεια στη ζωγραφική. Ύστερα, θα διαγράψω εν συντομία το καθεστώς της λεπτομέρειας στους διαφορετικούς παραστασιακούς τύπους, οι οποίοι καθόρισαν αισθητικά το μοντέρνο θέατρο. Θα επιχειρήσω να συσχετίσω τη λεπτομέρεια και την ατμόσφαιρα, αν και εκ πρώτης όψεως αυτές οι δύο μοιάζουν να είναι κατηγορίες διαφορετικής τάξης. Όμως, στη σύγχρονη θεατρική πράξη, τόσο η μία όσο και η άλλη, εστιάζουν πεισματικά στην παρουσία, στα υλικά πράγματα, στο γεγονός. Εκκινώντας από συγκεκριμένα παραδείγματα (θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, περφόρμανς, εγκαταστάσεις) όπου αναδεικνύονται ιδιαίτερες ατμόσφαιρες, θα δείξω πώς η λεπτομέρεια συνιστά ένα δομικό στοιχείο που όχι μόνο εντάσσεται καθοριστικά σε ό,τι δείχνεται αλλά και επιδρά στην πρόσληψη των θεατών. Αν η λεπτομέρεια είναι το σημείο εκείνο που προκαλεί ένα είδος όχλησης στην ομαλή πορεία των στοιχείων και πραγμάτων τα οποία συνθέτουν την παράσταση, η ατμόσφαιρα αφορά στη διαμόρφωση και στην τελική συγκρότηση του θεατρικού συμβάντος.

Η **Ελένη Βαροπούλου** είναι θεατρολόγος, κριτικός θεάτρου και τέχνης, μεταφράστρια, δοκιμογράφος. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα, θεατρολογία, σημειολογία και ΜΜΕ στο Παρίσι. Από το 1974 εργάστηκε ως κριτικός θεάτρου και δημοσιογράφος (*Αυγή, Πρωινή, Ελευθεροτυπία, Μεσημβρινή, Βήμα*). Μετέφρασε κείμενα των Χ. Μύλλερ, Β. Μπένγιαμιν, Χ. Μπροχ, Μπ. Μπρεχτ, Γ.Β. Γκαίτε, Φ. Ρίχτερ, Αισχύλου και Ευριπίδη. Μεταφράσεις, κριτικές και δοκίμιά της έχουν εκδοθεί κυρίως από τις εκδόσεις Άγρα. Ο τόμος *Το ζωντανό θέατρο – Δοκίμιο για τη σύγχρονη σκηνή* κυκλοφόρησε και στα γερμανικά από τον εκδοτικό οίκο Theater der Zeit, με τον οποίο συνεργάζεται. Δίδαξε θεατρολογία στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Πατρών, Θεσσαλονίκης, στη Φρανκφούρτη και στο Βερολίνο. Δημιούργησε και διηύθυνε το Φεστιβάλ Άργους (1994-1997) και διετέλεσε καλλιτεχνική διευθύντρια της Θερινής Ακαδημίας του Εθνικού Θεάτρου (2000-2009).

Υπήρξε ειδική σύμβουλος του γνωμοδοτικού συμβουλίου του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Διετέλεσε πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου (1984-1992) και διευθύντρια

του Παραρτήματος Βερολίνου του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού (2014-2016). Ως κριτικός τέχνης έχει επιμεληθεί σειρά εικαστικών εκθέσεων από το 1980 έως σήμερα.

ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗ «Ex Corpo της Μαίρης Ζυγούρη: Σκηνογραφώντας την μεταμόρφωση στη σύγχρονη τέχνη»

Η μελέτη αυτή εντάσσεται στο πεδίο της διευρυμένης σκηνογραφίας, δηλαδή της σύγχρονης επιδραστικής θεωρίας και πρακτικής της σκηνογραφίας όπως έχει αναπτυχθεί στο McKinney και Palmer S. (2017) και ιδιαίτερα, πιο πρόσφατα στο *Beyond Scenography* της Rachel Hann (2019). Ανακατευθύνοντας την έρευνα από περιγραφικές και οπτικοκεντρικές συλλήψεις της σκηνογραφίας, η διευρυμένη σκηνογραφία προσεγγίζει την τέχνη αυτή με επιτελεστικούς όρους. Σε στενή αλληλεπίδραση με τον χώρο, τον οποίο οργανώνει η *προσανατολίζει*, η σκηνογραφία δημιουργεί θεατρικές και επιτελεστικές δυνατότητες στη σκηνή, με συγκινησιακή, πολυαισθητηριακή φόρτιση και κριτική εμβέλεια. Στη μελέτη αυτή αξιοποιώ μεθοδολογικά εργαλεία της διευρυμένης σκηνογραφίας, στη μελέτη του σύγχρονου έργου της Μαίρης Ζυγούρη, όπως παρουσιάστηκε στην τοποειδική εγκατάσταση Ex Corpo στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης Αγγελική Χατζημιχάλη στη Πλάκα (άνοιξη 2023). Καλλιτέχνης η οποία εκφράζεται κατ'εξοχήν μέσω επιτελεστικών έργων τοποειδικού χαρακτήρα για το δημόσιο χώρο, η Ζυγούρη εργάζεται στην Ελλάδα και στην Ιταλία και έχει παρουσιάσει την δουλειά της ιδρύματα και μεγάλες διοργανώσεις διεθνώς. Θέμα του Ex Corpo είναι η μεταμόρφωση ή μάλλον η διαδικασία της μετάβασης, από μία μορφή σε μία άλλη όπως απαντάται στα όνειρα, στο μύθο, στο θέατρο, στη μαγεία, αλλά και στην εξέλιξη της κριτικής σκέψης ή και στη διαμόρφωση της ταυτότητάς μας. Βασικό εργαλείο της Ζυγούρη στην επεξεργασία της μεταμόρφωσης είναι οι περσόνες, δηλαδή ασσεμπλάζ από ready made και μαλακά υλικά με ιδιόζουσες αυτενεργές, επιτελεστικές και υπερβατικές δυνατότητες. Διερευνώ πώς οι περσόνες της Ζυγούρη αλληλεπιδρώντας με την ίδια ως περφόρμερ, τον χώρο όπου τοποθετούνται και τα εκθέματα του μουσείου τα μεταλλάσσουν και μεταλλάσσονται αμοιβαία παράγοντας εντυπωσιακά διακριτά έργα από εννοιολογική και αισθητική άποψη. Μέσα από τις μεταλλάξεις αυτές η Ζυγούρη διαγράφει έναν πολύπλευρα συνδεδεμένο κόσμο υπονομεύοντας πατριαρχικές και ανθρωποκεντρικές αντιλήψεις.

Πρόεδρος του Τμήματος Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών, η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου **Μαρίνα Κοτζαμάνη** έχει διδακτορικό και μεταπτυχιακό (M.A.) στη Θεατρολογία από το City University, New York. Έχει επίσης σπουδάσει Γλωσσολογία και Φιλοσοφία στο MIT (M.Sc.) και στο UCL (B.A.). Ειδικεύεται στην παραστασιολογία καθώς και σε σύγχρονες μορφές τέχνης. Μελέτες της έχουν δημοσιευθεί σε διεθνώς αναγνωρισμένα ερευνητικά περιοδικά όπως το *PAJ*, το *Theater /Yale School of Drama* και το *Theatre Journal*. Ενδεικτικά, στα άρθρα της συμπεριλαμβάνονται τα: «Ευριπιδάκι, κουρέλι, κουρελάκι: Όταν ο Σαββόπουλος συνάντησε τον Κουν» στον συλλογικό τόμο *Κάρολος Κουν* (Αμολγός) και το “Lysistrata on Broadway” στο συλλογικό τόμο *Ancient Comedy and Reception* (deGruyter). Η Κοτζαμάνη δίδασκε για αρκετά χρόνια σε οργανική θέση στο τμήμα Κλασικών Σπουδών του Columbia University. Επίσης, έχει συνεργαστεί ως δραματογράφος με επαγγελματικούς θιάσους στην Νέα Υόρκη όπως το LaMama και το CSC. Στα ενδιαφέροντά της συμπεριλαμβάνεται και η επιμέλεια εκθέσεων.

ΙΩΑΝΝΑ ΛΙΟΥΤΣΙΑ «Θεατρικά αντιδάνεια στο πολυθέαμα *Κοκκινιά* της Μαρίας Καραβέλα (1979) και στη δράση *Κουτί/Τρίτος Χώρος* της Λήδας Παπακωνσταντίνου (1981)»

Το είδος της περφόρμανς/εικαστικής δράσης διαφεύγει πάντα από ορισμούς και κινείται ανάμεσα στα όρια του θεάτρου, των εικαστικών, της μουσικής, των νέων μέσων αλλά και άλλων μη καλλιτεχνικών πεδίων καθιστώντας την περφόρμανς, ίσως, την πλέον διακαλλιτεχνική, διαμεσική και διεπιστημονική καλλιτεχνική πρακτική. Πολλά από τα στοιχεία που εμφανίζονται σε έργα περφόρμανς χαρακτηρίζονται ως «θεατρικά», ενώ άλλα στοιχεία προερχόμενα από την περφόρμανς εισχωρούν στις σύγχρονες μορφές θεάτρου οδηγώντας σε ακόμη μεγαλύτερη σύγχυση των ορίων μεταξύ των δύο τεχνών. Η Μαρία Καραβέλα και η Λήδα Παπακωνσταντίνου εντάσσονται σε μία μικρή ομάδα πρωτοπόρων του είδους της περφόρμανς στην Ελλάδα και με τα έργα τους διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στις απαρχές και στην εξέλιξη αυτής της μορφής τέχνης στη χώρα μας κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980. Η ανακοίνωση θα εστιάσει σε δύο συγκεκριμένες δράσεις των καλλιτεχνιδων· στο υπαίθριο πολυθέαμα *Κοκκινιά* της Μ. Καραβέλα (1979) και στη δράση *Κουτί / Τρίτος Χώρος* της Λ. Παπακωνσταντίνου (1981) που παρουσιάστηκε στη Gallery 3 και στην έκθεση «Περιβάλλον-Δράση. Τάσεις της Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης» στο Ζάππειο. Οι δράσεις αυτές ενσωματώνουν και εξελίσσουν ποικίλα θεατρικά στοιχεία. Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να αναδείξει τα δίκτυα επικοινωνίας μεταξύ των σύγχρονων παραστατικών μορφών, και ιδιαίτερα τον τρόπο με τον οποίο ορισμένες θεατρικές τεχνικές και υλικά «επιστρέφουν» στις θεατρικές παραστάσεις ανανεωμένα μετά από την αξιοποίησή τους από τους καλλιτέχνες της περφόρμανς.

Η **Ιωάννα Λιούτσια** είναι υποψήφια διδάκτορας στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών ΠΑΠΕΛ με αντικείμενο διατριβής «Η περφόρμανς στα Βαλκάνια (1970-2000): αισθητικές προσεγγίσεις και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις». Απόφοιτη των τμημάτων Ιστορίας – Αρχαιολογίας & Θεάτρου ΑΠΘ και της Ανωτέρας Δραματικής Σχολής ‘Σύγχρονο Θέατρο Βασίλης Διαμαντόπουλος’. Έχει συμμετάσχει σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια ως θεωρητικός και πρακτικός του θεάτρου και της performance art, ενώ επίσης σχεδιάζει και εμψυχώνει θεατρικά εργαστήρια για ενήλικες και παιδιά. Από το 2012 αρθρογραφεί συστηματικά στον ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο σχετικά με το θέατρο και τη λογοτεχνία. Έχει λάβει το Γ΄ βραβείο στην κατηγορία “Performance” στη Florence Biennale 2021 για το έργο *Every Day is Woman’s Day*. Εργάζεται ως ηθοποιός, σκηνοθέτης, δραματογράφος και θεατροπαιδαγωγός.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ «Performance Art και ουτοπία, μια σχέση σχεδόν αναπόδραστη: Η ουτοπία ως εφελτήριο σε επιτελεστικές πρακτικές» (performance lecture με τη συμμετοχή του Κλαύδιου Τσούκα)

Η performance lecture θα εξετάσει πώς ουτοπικές ή εν δυνάμει «ιδανικές» θεωρήσεις μπορούν να είναι αφορμή, στόχευση ή και δομικό υλικό σε μια επιτελεστική πρακτική. Θα γίνει αναφορά σε επιτελέσεις που ενείχαν δομικά ουτοπικές προθέσεις, όπως η κοινωνική γλυπτική του Joseph Beuys, οι performances του Bas Jan Ader και άλλα έργα που ενσωματώνουν ουτοπικές παραμέτρους. Θα τεθούν ερωτήματα όπως, πώς σχετίζεται η επιτέλεση και η ουτοπία; Η ουτοπία μπορεί να επηρεάσει το συλλογικό φαντασιακό μέσω της παραγωγής και

της θέασης του έργου τέχνης; Αποτελεί η ουτοπία ένα νέο και αισιόδοξο (κατά Bloch) παράγοντα αντίληψης και εξέλιξης ή μια αντιδραστική δυναμική ; Χωρά η ουτοπία στο σημερινό κοινωνικό γίγνεσθαι ή τα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα ενισχύουν και ενισχύονται από δυστοπικές δυναμικές και πόσο επηρεάζονται τα σύγχρονα έργα performance; Τέλος, θα παρουσιαστεί η καλλιτεχνική έρευνα και η performance με τίτλο «Ποεμοκρατία 2088/Σύνταγμα-Δημόσια Ανάγνωση» που διαμορφώθηκε ως το σύνταγμα ενός ουτοπικού πολιτεύματος της Ποεμοκρατίας και τον Μάρτιο του 2023 έγινε η δημόσια ανάγνωσή του.

Η **Ευγενία Γραμμένου** ασχολείται με τις εικαστικές τέχνες και την performance. Αποφοίτησε από το Εικαστικό Τμήμα της Σχολής Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του ΑΠΘ, έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο πεδίο του cultural management με έμφαση στον κοινωνικό ρόλο του μουσείου και είναι υποψήφια διδάκτορας του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. Τα καλλιτεχνικά της ενδιαφέροντα περιστρέφονται γύρω από την ανθρώπινη κατάσταση και τις εσωτερικές της αντιφάσεις, ζητήματα ταυτότητας, φύλου και αυτοπροσδιορισμού, θέματα απεικόνισης, χρόνου, ατομικής και συλλογικής μνήμης, που τα ερευνά με σχέδιο, performance, video, γραφή. Έχει παρουσιάσει την δουλειά της σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις και φεστιβάλ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όπως στο Bronx River Art Center New York (2022), Open home Performance Festival Helsinki (2022), Momentum Gallery Κρακοβία (2022), International Cine-Performance Festival Buenos Aires (2022), Videoaction#3 Attaqueer le visible Berlin (2022).

Τα ‘άλλα’ θεάματα: Καραγκιόζης και Κουκλοθέατρο *Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)*

ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥΛΙΟΣ «Ακούσιες και άλλες θραύσεις της ιστορίας στον μπερντέ του θεάτρου σκιών»

Η καραγκιοζική λογοτεχνική δημιουργία, ακόμη και όταν παρουσιάζεται ως κομιστής της ιστορίας, προχωρά στα μονοπάτια της φαντασίας, του μύθου και της υποκειμενικότητας. Και αυτά τα σχήματα μπορεί να είναι τόσο αυθόρμητα και, κάποτε, ακούσια όσο και μελετημένα από τον δημιουργό. Σε κάθε περίπτωση, η ερευνητική μέριμνα οφείλει να εστιάσει στο πώς οι παραποιήσεις της ιστορίας λειτουργούν για τον θεατή.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα συζητήσουμε τα σχετικά φαινόμενα με συγκεκριμένα παραδείγματα από καραγκιοζικά έργα, επιχειρώντας να δώσουμε ένα πρώτο ερμηνευτικό σχήμα. Και τα εν λόγω παραδείγματα, στην πλειονότητά τους, αντλούνται από την ηρωική παράδοση του ελληνικού θεάτρου σκιών και είναι ενδεικτικά της προσαρμογής της καραγκιοζικής παράστασης, συναινετικά αλλά και συγκρουσιακά, στο κοινωνικό-πολιτικό περιβάλλον της.

Σε πρώτο στάδιο, θα παρουσιαστούν τα είδη των αποκλίσεων και, παράλληλα, ο βαθμός στον οποίο ο δημιουργός έχει συνείδησή τους, δηλαδή αν οι «παραβιάσεις» της ιστορίας είναι, για παράδειγμα, ακούσιες ή εκούσιες. Κατά περίπτωση, θα παρακολουθήσουμε τι συμβαίνει στις πιθανολογούμενες πηγές (λαϊκές ή και λόγιες) κάθε έργου. Σε δεύτερο στάδιο, θα σταθούμε σε λειτουργίες των αποκλίσεων, συγχρόνως, κρίνοντας το περιβάλλον πρόσληψης της

«παράστασης». Ως εκ τούτου, θα μιλήσουμε για το πώς ο δημιουργός-καραγκιοζοπαίχτης συνθέτει την προσωπικότητά του με την παράδοση της τέχνης του και με το ιστορικό περιβάλλον του, δηλαδή αν στην «αφήγησή» του προβαίνει σε «ανατροπές» της ιστορίας για να συνταχθεί με παραδοσιακές φόρμες της τέχνης του ή και με σύγχρονες στην «παράσταση» ιστορικές συνθήκες. Η παραπάνω συζήτηση στρέφεται στο πεδίο της δυναμικής αλληλεπίδρασης του παίχτη με το περιβάλλον εργασίας και καλλιτεχνικής έκφρασής του και, ειδικότερα, στον ορίζοντα θραύσης της ιστορίας για μια άλλη «θραύση», αυτή της απήχησης της παράστασης.

Ο **Σπύρος Τούλιος** γεννήθηκε το 1985 στην Πάτρα, όπου και κατοικεί. Τον Φεβρουάριο του 2023 ανακηρύχθηκε Διδάκτορας του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών, κατόπιν επιτυχούς υποστήριξης της διατριβής του με τίτλο «Ο πατριωτισμός και οι μεταμορφώσεις του στις ηρωικές παραστάσεις του Καραγκιόζη. Όψεις της ιδεολογίας των θεατών». Έχει λάβει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στη νεοελληνική φιλολογία από το Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών (2015) ενώ έχει πτυχίο από το Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών (2008). Έχει δημοσιεύσει έξι επιστημονικά άρθρα, πέντε από τα οποία αφορούν το ελληνικό θέατρο σκιών –ένα σε συνεργασία με την Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών Ιωάννα Παπαγεωργίου– και ένα τεκμηρίωσης άγνωστων βιογραφικών στοιχείων του Ληξουριώτη ζωγράφου, ποιητή και θεατρικού συγγραφέα Γεωργίου Γ. Αβλιχου. Έχει δε συμμετάσχει σε πέντε επιστημονικά συνέδρια, για δύο από τα οποία το κείμενο της ανακοίνωσης τελεί υπό δημοσίευση.

ΓΩΓΩ ΒΑΡΖΕΛΙΩΤΗ «Ζήτω η καλλιτεχνία»: άγνωστο τετράδιο του καραγκιοζοπαίχτη Βασίλαρου

Με την παρουσίαση αυτού του τετραδίου, το οποίο φιλοτέχνησε, ως συνταξιούχος πλέον, ο Βασίλαρος το 1975 στον Αλλισό Πατρών, θα προστεθεί μια ακόμα εγγραφή στη σειρά των ήδη γνωστών τετραδίων του που απόκεινται σε αρχεία της Ελλάδας και του εξωτερικού, για να εμπλουτίσει τη γνώση μας για τον ίδιο και το έργο του.

Από τις 200 σελίδες του χειρογράφου, περνά σχεδόν όλη η ιστορία της νεότερης Ελλάδας: η Τουρκοκρατία, τα πρώτα χρόνια μετά από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, η Κατοχή, η Ελλάδα του '60. Στο συγκεκριμένο τετράδιο, με πλούσια εικονογράφηση και λεπτομερείς σκηνικές οδηγίες, έχει καταγράψει 5 έργα/παραστάσεις του. Στην ετικέτα του εξωφύλλου αναφέρει τους τίτλους: 1. *Η Βαβυλωνία του Συγγραφέως Βυζαντίου και κατά ανασκευήν του Βασίλαρου δια τον Θίασον Σκιών*, 2. *Του Καραγκιόζη ο Γάιδαρος Νύφη*, 3. *Ο Αόρατος Εκδικητής*, 4. *Η Μαρία της Κατοχής 1945* και 5. *Οι Βρυκόλακες του Σεραγίου*.

Η **Γωγώ Βαρζελιώτη** υπηρετεί στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή. Αφού αποφοίτησε από το προπτυχιακό και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του ΤΘΣ του Πανεπιστημίου Αθηνών, εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στη Βενετία, ως υπότροφος της Ακαδημίας Αθηνών, στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών (*Κρητική κωμωδία και καθημερινή ζωή: σχέση σκηνικής εικόνας και κοινωνίας στο βενετοκρατούμενο Χάνδακα*, Αθήνα-Βενετία: εκδ. Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, 2011). Πραγματοποίησε ερευνητικές αποστολές στο Βατικανό, στο αρχείο της Propaganda Fede, για το πρόγραμμα της Ακαδημίας Αθηνών «Το ελληνικό θέατρο και δράμα στην εποχή του Μεσαίωνα, της Αναγέννησης και της Τουρκοκρατίας» (2002, 2003) και εργάστηκε στο Κέντρο Ερεύνης Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών ως επιστημονικός συνεργάτης (2004-2009). Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα και συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, έχει δημοσιεύσει εργασίες σε

επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους, και έχει διδάξει σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά σεμινάρια στην Αθήνα, τη Βενετία και την Πράγα. Έχει επιμεληθεί επιστημονικούς τόμους και Πρακτικά Συνεδρίων, και από το 2013 έως το 2023 είναι επιμελήτρια του Επιστημονικού Περιοδικού του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ, *Παράβασις*. Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού *Artes Renascentes*, *semestrare dell'associazione internazionale «Artes Renascentes»* και ιδρυτικό μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Έρευνας και Τεκμηρίωσης Παραστάσεων Αρχαίου Ελληνικού Δράματος.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΙΟΒΑΝΗ «Εγχειρίδιο κουκλοθεάτρου Michael Meschke»

Η παρουσίαση του θέματος επικεντρώνεται στη σκηνοθεσία κουκλοθεάτρου και άπτεται των εικαστικών, της performance και της σκηνοθεσίας.

Τον 20ό αιώνα πολλά γεγονότα βοήθησαν στη δημιουργία της σύγχρονης μορφής κουκλοθεάτρου. Πρωτίστως οι παραδοσιακές μορφές θεάτρου κούκλας κυρίως της Ανατολής οι οποίες ενέπνευσαν εικαστικούς, ηθοποιούς, χορευτές και σκηνοθέτες να πειραματιστούν με νέα είδη και τεχνικές. Αντίστοιχα, η ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης Κουκλοθεάτρου (UNIMA), η δημιουργία Διεθνών Φεστιβάλ και Επαγγελματικών Σχολών συνέδραμαν σε αυτή τη νέα τάση εικαστικού θεάτρου, όπου η κούκλα κυριαρχεί ως ένα πολυδύναμο εκφραστικό εργαλείο. Ανάμεσα στους καλλιτέχνες που με το έργο τους εξέλιξαν στοιχεία του παραδοσιακού κουκλοθεάτρου τον 20ό αιώνα και ταυτόχρονα προώθησαν την επαγγελματική εκπαίδευση του κουκλοπαίκτη, είτε με τη δράση τους μέσα στο Σωματείο είτε ως διδάσκοντες είναι και ο Michael Meschke.

Το έργο του Meschke ταυτίστηκε με την ίδρυση του κουκλοθεάτρου της Στοκχόλμης, Marionetteatern, το 1958, το πολυποίκιλο δραματολόγιό του, τη χρήση διαφόρων ειδών κούκλας αλλά και τις μικτές παραστάσεις όπου συμμετείχαν παράλληλα ηθοποιοί, κούκλες και performers. Οι πρόβες αυτών των «μικτών» παραστάσεων οργανώθηκαν από τον ίδιο τον Meschke με βάση ένα προσωπικό εγχειρίδιο ορολογιών το οποίο έφτιαξε ο ίδιος. Με στόχο να επιτευχθεί ο κατάλληλος ρυθμός και η ιδανική ισορροπία στις παραστάσεις του ανάμεσα στην κούκλα, τον κουκλοπαίκτη και τον ηθοποιό, επικοινωνούσε στην ομάδα του πέραν της τεχνογνωσίας, τη χρήση κάποιων ορολογιών με τις οποίες δημιουργούσε έναν κοινό κώδικα, για τη δράση του καθενός πάνω στη σκηνή.

Ο Meschke, μαθητής του Γερμανού μαριονετίστα-κουκλοπαίκτη Harro Siegel και του Γάλλου ηθοποιού και δασκάλου μιμικής Etienne Decroux, συνδύασε τις γνώσεις του στο κουκλοθέατρο με το λεξικό μιμικής του Decroux, «*Mime Corporel*», απ' όπου εμπνεύστηκε το εγχειρίδιο αυτό και ταυτόχρονα έθεσε ένα ερευνητικό πλαίσιο για τη χρήση της κούκλας επί σκηνής. Κάθε κούκλα επί σκηνής έπρεπε ως έμπυχο πλάσμα να μπορεί να «ακολουθήσει» και να συναγωνιστεί τον ηθοποιό, στην ενέργεια, στο ρυθμό και στη συνολική δράση. Η παρουσίαση και η ανάλυση του μικρού αυτού λεξικού αποτελεί θεωρητικά ένα σημαντικό βοήθημα για τη μελλοντική γενιά που επιθυμεί να ασχοληθεί με τη χρήση της κούκλας επί σκηνής.

Η **Δήμητρα Γιοβάνη** είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ, στην κατεύθυνση σκηνογραφία-ενδυματολογία, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του Τμήματος Θεάτρου και υποψήφια διδάκτωρ του ίδιου τμήματος με θέμα διατριβής «Το θέατρο του

Michael Meschke, ένα θέατρο που ξεπερνά τα σύνορα». Έχει γνώσεις πάνω στο εκπαιδευτικό δράμα, στο θέατρο στην εκπαίδευση και έχει διδάξει με εργαλείο την κούκλα. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια-ημερίδες στον τομέα του κουκλοθεάτρου δίπλα στους Στάθη Μαρκόπουλο, Andriana Marzyruzyn, Rene Baker, Michael Meschke, Stephen Mottram και Janni Younge. Ως σκηνογράφος έχει συνεργαστεί με το Κ.Θ.Β.Ε, το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, το θέατρο Τ, το θέατρο «Όψεις», το θέατρο Σοφούλη, το «Σχήμα Εκτός Άξονα», το «Contact Art club», το θέατρο «Ορα», πολιτιστικούς συλλόγους και το Διεθνές Φεστιβάλ Κουκλοθεάτρου και Παντομίμας του Κιλκίς. Σχεδίασε και κατασκεύασε εξ ολοκλήρου τις κούκλες για τις παραγωγές *Αγησίλαγος* του Δ. Μπασλάμ, θέατρο Τ, 2016, *Ο εξωγήινος*, σε σκηνοθεσία Μ. Μπαρμπατσάλου, *Ο φίλος μου ο Τόμπυ*, σκηνοθεσία Τ. Αγγελόπουλου, *Έλμερ, ο πολύχρωμος ελέφαντας* (2019), στη Θεσσαλονίκη. Ιδρυτικό μέλος της ΚΟΙΝΣΕΠ «ΡΟΔΑ», για το θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα στην Καρδίτσα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ και ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΕΝΑΚΑΚΗΣ

«Κουκλοθέατρο/Θέατρο αντικειμένων: μια έρευνα σε μαθητές Δ΄ Δημοτικού

Η παρούσα ανακοίνωση αφορά το κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση και, πιο συγκεκριμένα, τη διδασκαλία της κουκλοθεατρικής τεχνικής του θεάτρου αντικειμένων σε μαθητές της Δ΄ τάξης δημοτικού σχολείου.

Μέσα από την παρούσα έρευνα επιχειρείται να διερευνηθεί, πρώτον, κατά πόσο το κουκλοθέατρο/θέατρο αντικειμένων συμβάλλει στην ένταξη και εμπλοκή των παιδιών σε μια ομάδα εργασίας στα πλαίσια του μαθήματος της θεατρικής αγωγής, εξυπηρετώντας τον επιμέρους στόχο της «αλληλεπίδρασης κάθε μαθητή/τριας με το περιβάλλον (έμφυχο, άφυχο) και με τους ‘άλλους’ στην ομάδα», όπως διατυπώνεται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό.

Δεύτερον, εκκινώντας από το γεγονός ότι βασικό στοιχείο του κουκλοθεάτρου είναι η σχέση του κουκλοπαίχτη-χειριστή με την κούκλα/φιγούρα/αντικείμενο καθώς και της επίδρασης που έχει αυτή η σχέση στην επικοινωνία με το κοινό (στο κουκλοθέατρο η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση κοινού και κουκλοπαίχτη/χειριστή γίνεται μέσω της κούκλας) επιχειρείται να διερευνηθούν οι σχέσεις αυτές τόσο σε ατομικό, όσο και σε ομαδικό επίπεδο.

Έτσι, διαμορφώνονται τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα: Πώς βιώνουν οι συμμετέχοντες τις σχέσεις τους με τους «άλλους» στην ομάδα, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την υλοποίηση της κουκλοθεατρικής δράσης; Πώς βιώνουν οι συμμετέχοντες τη σχέση τους με τη κούκλα/αντικείμενο, ως κουκλοπαίχτες/χειριστές και ως κοινό;

Η **Παρασκευή Γιαννοπούλου** είναι θεατρολόγος, υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος με τίτλο «Θέατρο: Θεωρία και Πράξη – Ιστορία και Παρόν» του ίδιου τμήματος, πτυχιούχος της Δραματικής Σχολής Κώστα Καζάκου. Έχει διδάξει θέατρο και κουκλοθέατρο σε παιδιά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, σε ιδιωτικούς φορείς και σε δήμους. Συμμετείχε με ανακοινώσεις στο Ε΄ Πανελλήνιο Θεατρολογικό Συνέδριο, *Θέατρο και Δημοκρατία* (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Αθήνα 5-8/11/2014) και στο συνέδριο *Οι Τέχνες στο ελληνικό σχολείο: Παρόν και Μέλλον* (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Καλών Τεχνών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Αθήνα 11-13/10/2018).

Ο **Αντώνης Λενακάκης** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Θεατρικής Τέχνης και Αγωγής στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Έχει προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στις Επιστήμες της Αγωγής, τις Πολιτισμικές Σπουδές,

την Κοινωνιολογία, τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, το Παιχνίδι και τη Θεατροπαιδαγωγική από τα Πανεπιστήμια Κρήτης, Έσσεν Γερμανίας και Βερολίνου και διδακτορικό δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο Καλών Τεχνών Βερολίνου. Έχει συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα και είναι ειδικός σε θέματα τεχνών και πολιτισμού στην εκπαίδευση σε φορείς εκπαίδευσης, τεχνών και πολιτισμού, ενώ δημοσιεύσεις του σε συναφή θέματα έχουν συμπεριληφθεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και σε διεθνείς και ελληνικούς συλλογικούς τόμους.

Σάββατο, 30 Σεπτεμβρίου 2023

14^η Συνεδρία 12:30 – 13:30

**Υποκριτική και ηθοποιός στο νεοελληνικό θέατρο
Βασιλικό Θέατρο (Κεντρική Σκηνή)**

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΕΙΡΑΓΑΚΗΣ και ΕΥΗ ΝΙΚΗΤΑ «Το επάγγελμα και η τέχνη του/της ηθοποιού κατά τη δικτατορία Μεταξά»

Πολλές φορές η έρευνα προσπάθησε να καταλήξει σε συμπεράσματα για τη λειτουργία επιμέρους στοιχείων της θεατρικής τέχνης κατά την περίοδο ταραγμένων ιστορικών περιόδων, όπως η δικτατορία της 4ης Αυγούστου υπό τον Ιωάννη Μεταξά. Η αδυναμία πρόσβασης στα σχετικά αρχεία αποθάρρυνε, ωστόσο, κάθε σχετική προσπάθεια. Στην προτεινόμενη εισήγηση θα παρουσιαστούν πορίσματα της έρευνας στον μεσοπολεμικό Τύπο κατά το διάστημα 1937-1940, καθώς η λειτουργία της Επιτροπής Άδειας Ασκήσεως Επαγγέλματος του Ηθοποιού τράβηξε από νωρίς το ενδιαφέρον του Τύπου, ο οποίος φιλοξένησε στις στήλες του, έστω λακωνικά διατυπωμένες, πλήθος από τις αποφάσεις της. Ελλείπει λοιπόν συστηματικής αρχειακής πηγής, αφού μέχρι σήμερα το Αρχείο του Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού που διαχειριζόταν τη λειτουργία της σχετικής επιτροπής δεν έχει βρεθεί, η αποδελτίωση των σχετικών πληροφοριών από τον Τύπο μπορεί να μας προσφέρει μια εναλλακτική πηγή, σαφώς λιγότερο ασφαλή, από την άλλη όμως εξαιρετικά πλούσια. Η περίοδος συμπίπτει με τη γέννηση του ελληνικού σταρ-σύστημ, επομένως το ενδιαφέρον για τη ζωή και τη δράση των ηθοποιών –πάνω στη σκηνή αλλά και κάτω από αυτήν– γέμισε τις σχετικές στήλες με έναν πολύ μεγάλο αριθμό ειδήσεων που –αθροιζόμενες και συγκρινόμενες– σχηματίζουν μια πολύ ικανοποιητική εικόνα για τη λειτουργία του ηθοποιού στη διάρκεια της δικτατορίας Μεταξά. Επιπλέον, αποτελούν ενίοτε οάσεις αντίστασης στο καθεστώς, καθώς η αναφορά σε ένα ανώδυνο πολιτικά θέμα άφηνε σημαντικά περιθώρια ελεύθερης και αλογόκριτης έκφρασης στους συντάκτες των σχετικών στηλών, τους επέτρεπε να διατυπώσουν δηλαδή λάθρα τις αντιρρήσεις τους σε πρακτικές του ανελεύθερου καθεστώτος. Πολύ περισσότερο όμως αντλούμε πλήθος στοιχείων για τη λειτουργία του επαγγέλματος αλλά και της καλλιτεχνικής ειδικότητας του ηθοποιού τη συγκεκριμένη περίοδο κατά την οποία η κρατική παρέμβαση έρχεται να επηρεάσει καθοριστικά το σχετικό πεδίο.

Ο **Μανώλης Σειραγάκης** είναι σκηνοθέτης, ηθοποιός, θεατρολόγος. Έπαιξε στο Ανοιχτό Θέατρο του Γιώργου Μιχαηλίδη, στο Εθνικό Θέατρο, στο Θεσσαλικό Θέατρο, στο ΔΗΠΕΘΕ Κρήτης, στις Χοροορές της Σοφίας Σπυράτου. Από το 2009 ζει στο Ρέθυμνο. Διευθύνει το Φεστιβάλ Αντίβαρο και το Εργαστήριο Θεάτρου Κινηματογράφου Μουσικής του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Συνεργάτης στο Grove Music Online και στο Oxford History of Jazz in Europe. Σε πανελλήνια πρώτη σκηνοθέτησε τα έργα *Κωμωδία, τραγωδία μονόπρακτη* του Νίκου Καζαντζάκη, *Στα Όρια* της Σούζαν Γκλάσπελ και *Μίμος* του Παντελή Πρεβελάκη. Οργάνωσε συνέδρια για την Ελληνική Οπερέτα, την Αθηναϊκή Επιθεώρηση, τη Μουσική στο Αρχαίο Δράμα και τη διημερίδα «Ο Παντελής Πρεβελάκης και το Θέατρο». Έχει εκδώσει τα βιβλία *Το ελαφρό μουσικό θέατρο στη μεσοπολεμική Αθήνα 1922-1940* (δύο τόμοι, 2009) και *Ναπολέον Λαμπιλέτ, Ένας ανέστιος κοσμοπολίτης: συμβολή στην καταγραφή της θεατρικής του δράσης* (2014), ενώ αναμένεται η μονογραφία του *Ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος ως σκηνοθέτης αρχαίου δράματος*.

Η **Εύη Νικήτα** είναι Διδάκτορας Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2008). Κατέχει πτυχίο και δίπλωμα πιάνου από το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης (2011, Άριστα). Συνέχισε τις σπουδές της στη Γαλλία, όπου απέκτησε μεταπτυχιακά διπλώματα από τα Πανεπιστήμια της Σορβόνης και του Μονπελιέ (2013, Άριστα). Τον Δεκέμβριο 2022 υποστήριξε τη διδακτορική της διατριβή με τίτλο «Λιμπρέτα ελληνικής και γαλλικής Οπερέτας στον Μεσοπόλεμο» (Άριστα παμψηφεί). Στο πλαίσιο της ερευνητικής της δραστηριότητας πραγματοποίησε ψηφιοποίηση του αρχείου του θεατρικού συγγραφέα Δημήτρη Γιαννουκάκη, ενώ έφερε στο φως πρωτογενείς πηγές, λιμπρέτα ελληνικής οπερέτας, που παρέμεναν άγνωστα για τον ερευνητή (127 έργα). Συμμετείχε σε συνέδρια και ημερίδες στην Ελλάδα και σε διεθνή συνέδρια για το μουσικό θέατρο σε διοργάνωση του κέντρου Centro Studi Opera Omnia Luigi Boccherini στη Λούκα (2015, με θέμα την Αρχαιότητα στην Οπερέτα σε συνεργασία με τον Μανώλη Σειραγάκη) και στη Βενετία (με θέμα τη Γυναίκα στην Οπερέτα, 2022).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ «Η Έλλη (Λαμπέτη) καταυγάζει: Star System ως χριστιανικό μαρτυρολόγιο»

Σαράντα (ακριβώς) έτη μετά την εκδημία της δημοφιλούς πρωταγωνίστριας Έλλης Λαμπέτη, θα επιχειρηθεί μια ανανεωμένη προσέγγιση της καλλιτεχνικής ταυτότητας της ηθοποιού μέσα από τη σύνθεση θεωριών και μεθοδολογίας από τα πεδία των σπουδών για τον ηθοποιό (Star Studies) και των σπουδών για τη θρησκεία στο θέατρο και τον κινηματογράφο (Religion Studies). Ενώ, από τη μια πλευρά, η εποπτική συνεξέταση του δραματολογίου, της φιλομορφίας, της συναφούς βιβλιογραφίας (μαρτυρίες, λευκώματα, βιογραφίες) και της επιστολογραφίας της Λαμπέτη αποτελεί το έρεισμα για μια εκ νέου προσέγγιση της καλλιτεχνικής της ταυτότητας, στην ανακοίνωση θα επιχειρηθεί, παράλληλα, η ανίχνευση όψεων της γυναικείας ταυτότητας (σεξουαλικότητα, μητρότητα) και η στοιχειοθέτηση εννοιών όπως «Χάρισμα/Χάρις» και «μαρτύριο/ασθένεια».

Ο **Κωνσταντίνος Κυριακός** είναι Καθηγητής της Ιστορίας του θεάτρου και του ελληνικού κινηματογράφου στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών) και Διευθυντής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ειδικές προσεγγίσεις στις παραστατικές τέχνες και τον κινηματογράφο (ιστορία, θεωρία, πολιτικές της ταυτότητας)». Είναι συγγραφέας δεκαεννέα μονογραφιών και συντάκτης περισσότερων από εκατόν εξήντα άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Έχει συνεργαστεί με διεθνείς καλλιτεχνικούς οργανισμούς και έχει επιμεληθεί αφιερώματα και εκδηλώσεις στα πεδία του θεάτρου και του κινηματογράφου. Πρόσφατες εκδόσεις: *Στο ενδιάμεσο. Ηθοποιός, κείμενο, ταυτότητες στο θέατρο και τον κινηματογράφο* (Αιγόκερως, 2022). *Ανθοδέσμη/πλάνα. (Απο)χαιρετισμός στη μητέρα (μου). Μητρότητα και ελληνικός κινηματογράφος* (Αιγόκερως, 2021). *Ομοερωτισμός και ελληνική σκηνή. Από το «αιρετικόν πάθος» στην «ορατότητα». Η πρόσληψη του παγκόσμιου θεάτρου* (Παπαζήσης, 2021), *Ο θεατρικός κόσμος του Κάρολου Κουν*, συλλογικός τόμος, επιστημονική επιμέλεια Αρετή

Βασιλείου, Κωνσταντίνος Κυριακός, Λίνα Ρόζη (Αμολγός, 2021). *Στη χώρα Τσέχοφ. Η ελληνική σκηνή και το «μυστήριο Τσέχοφ» (1902-2019)* (Παπαζήσης, 2020). *Μια queer νεοελληνική ιστορία. Τα Τεκμήρια (1900-2020). Τέχνες και Γράμματα. Χρονολόγιο και κριτικός βιβλιογραφικός οδηγός* (Αιγόκερως, 2020).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝΗΣ «Ελληνίδες σταν και «εμπορικό» θέατρο: η περίπτωση Πέτσι της Πιερρέτ Μπρυνό»

Η ανακοίνωση αυτή επιχειρεί να ανιχνεύσει τις μεταβολές που υφίσταται το φαινόμενο των πρωταγωνιστριών-σταν του ελληνικού «εμπορικού» θεάτρου από τη δεκαετία του 1960 έως και τη δεκαετία του 2000, με αφορμή πέντε παραγωγές του γαλλικού βουλεβάρτου της Πιερρέτ Μπρυνό [Pierrette Bruno] με τίτλο *Πέτσι* [*Pepsie*]. Η *Πέτσι* παρουσιάστηκε πέντε φορές στην Ελλάδα, με πρωταγωνίστριες πέντε μεγάλες σταν του θεάτρου, του κινηματογράφου και της τηλεόρασης: την Έλλη Λαμπέτη (1966), τη Νόνικα Γαληνέα (1978), τη Ζωή Λάσκαρη (1984), την Αλίκη Βουγιουκλάκη (1992) και τη Μπέσσυ Μάλφα (2006). Και οι πέντε παραγωγές σημείωσαν εισπρακτική επιτυχία και απασχόλησαν έντονα τον Τύπο, παράγοντας ένα σημαντικό σώμα «κειμένων» μέσα από το οποίο διαφαίνονται οι ποικίλες όψεις που λαμβάνουν οι έννοιες της πρωταγωνίστριας-σταν και του «εμπορικού» θεάτρου από το 1966 έως και το 2006. Με θεωρητικό πλαίσιο σύγχρονες θεωρίες που αναφέρονται στην κουλτούρα της διασημότητας (celebrity culture), η έρευνα μελετά και σχολιάζει κριτικές και δημοσιεύματα του Τύπου που αναφέρονται στις πέντε αυτές παραγωγές, προκειμένου να αναδείξει πως στη διάρκεια των πέντε δεκαετιών που μεσολαβούν από την πρώτη ως την τελευταία παρουσίαση της *Πέτσι* στην Ελλάδα μεταβάλλονται οι συσχετισμοί ανάμεσα στο «εμπορικό» θέατρο και το λεγόμενο σταν-σύστημα. Οι μεταβολές αυτές δεν ακολουθούν μόνο γενικότερες αλλαγές στον χώρο του «εμπορικού» θεάτρου, αλλά εν πολλοίς κωδικοποιούν και μετατοπίσεις στην ίδια τη λειτουργία της σκηνής και της θέασης.

Ο **Κωνσταντίνος Σουλτάνης** εκπονεί διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Θεάτρου του Α.Π.Θ., είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου (κατεύθυνση δραματολογίας-παραστασιολογίας) και του Τμήματος Νομικής του Α.Π.Θ. και κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην πολιτική θεωρία και φιλοσοφία (Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Α.Π.Θ.). Έχει εργαστεί ως θεατρολόγος-δραματολόγος στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, στο Τμήμα Πολιτισμού του Δήμου Παύλου Μελά και στη δημοτική κοινωφελή επιχείρηση «ΙΡΙΣ». Παράλληλα, έχει διδάξει, στο πλαίσιο της ενισχυτικής διδασκαλίας, στο Τμήμα Θεάτρου του Α.Π.Θ. (Ιστορία Θεάτρου, Δραματολογία) και στην Ανώτερη Σχολή Δραματικής Τέχνης «Ανδρέας Βουτσινάς» (Δραματολογία), έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις σε συνέδρια και έχει διοργανώσει διαδικτυακά σεμινάρια με θέμα την ιστορία του ελληνικού θεάτρου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στο νεοελληνικό θέατρο και στη σχέση θεάτρου-πολιτικής.

Σκηνικές αναγνώσεις της αρχαίας τραγωδίας Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)

ΙΩΑΝΝΑ ΡΕΜΕΛΙΑΚΗ «Σύγχρονες δραματουργίες στον *Αίαντα*»

Η ομιλία θα μελετήσει δραματουργικά τρεις σύγχρονες νεοελληνικές παραστάσεις του *Αίαντα* του Σοφοκλή, σε σκηνοθεσίες των: Σίμου Κακάλα (2021), Γιώργου Νανούρη (2022-2023) και

Αργύρη Ξάφη (2022). Το έργο, το οποίο δεν εμφανίζεται συχνά στην παραστασιογραφία, έχει, δικαίως, στον αιώνα που διανύουμε μια επίμονη παρουσία, καθώς θέτει σε πρώτο πλάνο τα προβλήματα της ηρωικής εποχής και της πολεμικής ηθικής, και την μετάβαση στην σύγχρονη εποχή της πολιτικής ηθικής και διαλόγου. Οι τρεις σύγχρονες σκηνικές προτάσεις συνομιλούν με το έργο και τα κρίσιμα αυτά ζητήματα, σε μια εποχή επίσης έντονης μετάβασης, όπου το παλιό δεν αρκεί και το νέο δεν έχει παγιωθεί. Ως εκ τούτου, η μελέτη της δραματουργίας που κάθε παράσταση προτείνει, φωτίζει το έργο και τις σύγχρονες θεατρικές αναζητήσεις και κομίζει σημαντικά στοιχεία για την κατανόησή τους.

Η **Ιωάννα Ρεμεδιάκη** είναι Λέκτορας στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην αρχαιοελληνική τραγωδία (ζητήματα πολιτικής διάστασης, ταυτότητας-ετερότητας και μετάφρασης) και στην σύνδεση θεωρίας και πράξης του αρχαίου δράματος. Υπήρξε ιδρύτρια και σκηνοθέτης της *Ομάδας Ίσον Ένα*, στα πλαίσια της οποίας έχει γράψει και σκηνοθετήσει παραστάσεις στην Ελλάδα και στην Ιταλία, οι οποίες διερευνούν θέματα ταυτότητας, διαφοράς και συλλογικού/πολιτικού χώρου.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΜΠΟΣΤΑΝΤΖΗΣ «Η διαχείριση του Χορού στις παραστάσεις της *Ορέστειας* στη νεοελληνική σκηνή τον 20ό αιώνα»

Οι μικρο-αφηγήσεις των παραγωγών της *Ορέστειας* κατά τη διάρκεια του εικοστού αιώνα μας βοηθούν να συνθέσουμε μια ευρύτερη εικόνα, όχι μόνο για την πρόσληψη του αισχύλειου έργου, αλλά και για τη σκηνική εξέλιξη του αρχαίου δράματος στη νεοελληνική σκηνή. Η αναβίβαση ολόκληρης της τριλογίας μοιάζει για το νεοελληνικό θέατρο ‘δυσβάσταχτο’ φορτίο: από το 1903 –που λαμβάνει χώρα η πρώτη νεοελληνική παραγωγή *Ορέστειας* στο Βασιλικό Θέατρο– έως και το 1999, μόνο οκτώ Έλληνες σκηνοθέτες εμπλέκονται με την παρουσίαση ακέραιης της τριλογίας, ενώ οι εγχώριοι επαγγελματικοί θεατρικοί φορείς που τολμούν να την εντάξουν στο ρεπερτόριό τους μετριούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού.

Η ανακοίνωση εστιάζει στο σκηνικό ‘πρόβλημα’ της όρχησης, ενός κομβικού στοιχείου του αρχαίου δράματος και των παραστάσεών του, και αναδεικνύει σημαντικές σκηνοθετικές επιλογές, που αποκαλύπτουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της εκάστοτε ερμηνευτικής προσέγγισης. Η ανακοίνωση επιχειρεί να σκιαγραφήσει τη διαχείριση του Χορού στις παραστάσεις αναφοράς, ανιχνεύοντας, αφενός, καλλιτεχνικά ζητήματα των παραγωγών όπως: πως χρησιμοποιήθηκε ο Χορός στην παράσταση, πως συμμετείχε ο Χορός στα διαλογικά μέρη, ποια η σχέση της χορογραφίας με τη μουσική, ποια η αλληλεπίδρασή της με τα υπόλοιπα σημειακά συστήματα της παράστασης, κ.ά. και αναδεικνύοντας, αφετέρου, συνδέσεις και συσχετίσεις μεταξύ της όρχησης και ευρύτερων ιδεολογικών ζητημάτων σχετικών με τη νεοελληνική θεατρική πρόσληψη του αρχαίου δράματος.

Η ανακοίνωση επιχειρεί να καταστήσει την όρχηση στις παραγωγές της *Ορέστειας* διαχρονικό δείκτη πρόσληψης του αρχαίου δράματος στη νεοελληνική σκηνή, συγκρίνοντας τις σκηνοθετικές επιλογές που αφορούν τον Χορό των παραστάσεων, αλλά και διερευνώντας την πρόσληψη του Χορού στις κριτικές της εκάστοτε εποχής, οι οποίες αντανακλούν και τον ορίζοντα γνώσεων και προσδοκιών των αναγνωστών/θεατών τους όχι μόνον περί το αρχαίο δράμα, αλλά και περί την Αρχαιότητα γενικότερα.

Ο **Τριαντάφυλλος Μποσταντζής** είναι Διδάκτορας του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών ΑΠΘ και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Μ.Δ.Ε.) στις Θεατρικές Σπουδές με κατεύθυνση στην Παραστασιολογία–Δραματολογία. Έχει παρουσιάσει ανακοινώσεις με αντικείμενο την πρόσληψη του αρχαίου δράματος σε εγχώρια και διεθνή συνέδρια και συμμετέχει ως ερευνητής στο ερευνητικό πρόγραμμα «Έρευνα κοινού παραστάσεων αρχαίου δράματος» με ΕΥ την Ελένη Παπάζογλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Θεάτρου ΑΠΘ. Έχει, τέλος, δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Στο παρελθόν υπήρξε σκηνοθέτης της ομάδας Svoradon Theatre που έλαβε μέρος με παραστάσεις της σε εγχώρια και διεθνή φεστιβάλ. Κατέχει, εκτός των άλλων, Integrated Master από το Τμήμα Κινηματογράφου ΑΠΘ και Πτυχίο Εφαρμοσμένης Πληροφορικής από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΝΙΚ. ΚΟΥΡΓΙΑΣ «Σκηνοθετικές τάσεις, κώδικες κι αισθητική στην παράσταση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα»

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον για την αποκωδικοποίηση του παραστασιακού κώδικα και την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων του, όπως η σκηνοθετική προσέγγιση που επιχειρούν οι σκηνοθέτες στο πλαίσιο της εκ νέου ανάγνωσης κι ερμηνείας των κλασικών κειμένων, μέσα από τη δική τους οπτική.

Στο γύρισμα του 21ου αιώνα, όλο και περισσότεροι σκηνοθέτες πλέον, απαλλαγμένοι από το δέος που δημιουργούσε κάποτε ο δραματικός και φιλοσοφικός όγκος των αρχαίων τραγικών κειμένων στις προηγούμενες γενιές σκηνοθετών, αλλά και από την προκατάληψη ότι τα κείμενα αυτά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον απαιτούμενο προφανή σκηνοθετικό-σκηνικό σεβασμό, που να μην προκαλεί τα θεατρικά θέσφατα και τις θεατρικές παραδόσεις, παραδίδουν, όλο και πιο συχνά, παραστάσεις τραγικών έργων, που να διέπονται από ρηξικέλευθες, μοντέρνες και πειραματικές σκηνοθετικές προσεγγίσεις, σε χώρους κλειστούς ή ανοιχτούς, συμβατικούς ή εναλλακτικούς, σε σύγχρονα ή αρχαία θέατρα, στο πλαίσιο διοργανώσεων τοπικών ή φεστιβαλικών, ακόμη και παγκοσμίου εμβέλειας.

Με άξονα, λοιπόν, την κυρίαρχη αυτή νέα τάση, η εισήγηση αυτή θα εστιάσει σε μερικές από τις σημαντικότερες παραστάσεις αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, που παρουσιάστηκαν κατά την τελευταία εικοσαετία στην Ελλάδα, κομίζοντας νέα ήθη στη σκηνική πραγμάτευση του αρχαίου ελληνικού δράματος, μέσα από τη χάραξη νέων δρόμων, που καθόρισαν όχι μόνο τον αισθητικό κώδικα του είδους, αλλά διαμόρφωσαν και το νέο αισθητικό κριτήριο του κοινού, το οποίο πλέον εκπαιδεύεται σε μία νέα σκηνική ανάγνωση, η οποία απέχει παρασάγγας από τις μουσειακές παραστάσεις του παρελθόντος, οι οποίες, σε πολλές περιπτώσεις, υπήρξαν προϊόντα μιας καθόλα άκριτης προγονολατρίας. Έτσι, με έναυσμα τις παραστάσεις αυτές θα κληθούμε να στοχαστούμε πάνω στην εξέλιξη της σκηνοθετικής τέχνης στην Ελλάδα, σε σχέση με την αρχαία τραγωδία, και να αναρωτηθούμε πόσες καινοτόμες ιδέες μπορεί να αντέξει το τραγικό κείμενο, σε ποιον βαθμό και με ποιες προϋποθέσεις, ώστε στο μέλλον να προκύψουν παραστάσεις που θα αποτελέσουν έδαφος γόνιμο για τις μετέπειτα σκηνοθετικές προσεγγίσεις του είδους.

Ο **Ευάγγελος Νικ. Κούργιας** είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, με επιβλέπουσα την Καθηγήτρια Σοφία Ντενίση και θέμα διατριβής «Διασκευάζοντας το ελληνικό μυθιστόρημα για τη θεατρική σκηνή: Από την ίδρυση του νεώτερου Ελληνικού κράτους μέχρι και τα μέσα του 20ού αιώνα». Παράλληλα, είναι σπουδαστής στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Εκπαίδευση Ενηλίκων της Σχολής Ανθρωπιστικών

Επιστημών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Το 2004 αποφοίτησε από το Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας (Λίαν Καλώς) της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και το 2015 από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών (Άριστα/Υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών για τρία συναπτά έτη) του ίδιου πανεπιστημίου. Είναι, επίσης, απόφοιτος του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (2022 - Άριστα). Το 2016 ολοκλήρωσε τη φοίτησή του στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Λίαν Καλώς), ενώ το 2020 στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική στη Δημόσια Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Άριστα/Υπότροφία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας). Το 2013 φοίτησε στην πρότυπη Δραματική Σχολή Το Θέατρο των Αλλαγών στην Αθήνα, με καθηγητές τους Δημήτρη Μαυρικό, Φιλαρέτη Κομνηνού, Νίκο Κουρή, Ευδόκιμο Τσολακίδη κ.α., ενώ έχει παρακολουθήσει κύκλους σεμιναρίων με εισηγητές τους Μάνια Παπαδημητρίου, Άντζελα Μπρούσκου, Κωνσταντίνο Γιάνναρη κ.ά. Από το 2019 είναι σκηνοθέτης/εμφυχωτής της Θεατρικής Ομάδας Ενηλίκων Αλμυρού ΣκηνοΠαίκτης. Κατά καιρούς λαμβάνει μέρος ως εισηγητής σε επιστημονικά συνέδρια, εστιάζοντας σε ερευνητικά ζητήματα, που άπτονται της τέχνης και της επιστήμης του θεάτρου.

Σάββατο, 30 Σεπτεμβρίου 2023

15^η Συνεδρία 14:30 – 16:00

**Εκπαίδευση και ρόλοι: ηθοποιοί στη σκηνή και την κοινωνία
Βασιλικό θέατρο (κεντρική σκηνή)**

ΔΗΩ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ «Αγάλματα: από το μουσείο στη θεατρική σκηνή»

Η ανακοίνωση εστιάζει στην παρουσία του ζωντανού γλυπτού στο χοροθεατρικό έργο του Δημήτρη Παπαϊωάννου. Παράλληλα, με αφορμή τις παραστάσεις *Πρώτη Ύλη* και *Εγκάρσιος Προσανατολισμός*, επιχειρεί να ανατρέξει στη διαχρονική σχέση θεάτρου και γλυπτικής από τα τέλη του 19ου αιώνα ως σήμερα: να αναδείξει τη συνάντηση ανάμεσα στην ανθρώπινη σάρκα του ηθοποιού και το πέτρινο σώμα του αγάλματος που διατρέχει τη μνήμη της θεατρικής θεωρίας και πράξης, σαν τα διαδοχικά στρώματα ενός παλίμψηστου, μέσα από ποικίλες αισθητικές εκφάνσεις.

Η **Δηώ Καγγελάρη** είναι θεατρολόγος, διευθύντρια σπουδών στη Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και έχει υπηρετήσει ως επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ. Σπούδασε θεατρολογία στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου ΙΙΙ του Παρισιού, Νέα Σορβόνη. Αναγορεύτηκε διδάκτωρ στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ το 2004, με τίτλο διδακτορικής διατριβής «Ελληνική Σκηνή και Θέατρο της Ιστορίας. 1936-1944. Οι θεσμοί και οι μορφές». Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συγκαταλέγονται οι όροι του μοντέρνου στο θέατρο, η σκηνική ερμηνεία του αρχαίου δράματος, ο διάλογος μεταξύ ελληνικής και ευρωπαϊκής σκηνής, η σύγχρονη σκηνική πράξη, το θέατρο για παιδιά και εφήβους. Έχει δημοσιεύσει μελέτες στην Ελλάδα και στη Γαλλία και μεταφράσεις από τα γαλλικά και έχει επιμεληθεί θεατρολογικές εκδόσεις.

Έχει επίσης τακτικές συμμετοχές με ανακοινώσεις σε θεατρολογικά συνέδρια και έχει συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά διακρατικά προγράμματα και ερευνητικές ομάδες.

ΤΑΣΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ «Από την εκπαίδευση του/της ηθοποιού στην κοινωνία. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας ‘Σχέση αποφοίτων Δραματικής Σχολής Εθνικού Θεάτρου με την αγορά εργασίας’»

Για πρώτη φορά στα 93 χρόνια λειτουργίας της Δραματικής Σχολής του Εθνικού Θεάτρου (έτος ίδρυσης: 1930) διενεργήθηκε έρευνα από την ίδια για την ένταξη των αποφοίτων της στην αγορά εργασίας, καθώς και αξιολόγηση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Η ανακοίνωση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας «Σχέση αποφοίτων Δραματικής Σχολής Εθνικού Θεάτρου με την αγορά εργασίας». Η έρευνα διεξήχθη από 22.12.2022 έως 21.1.2023, απευθυνόταν σε αποφοίτους έως και 10 χρόνια πριν, ενώ εγκρίθηκε και χρηματοδοτήθηκε από το ΕΣΠΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι καμία τέτοιου τύπου έρευνα δεν έχει διεξαχθεί ποτέ (;) για καμία ελληνική δραματική σχολή, ούτε ειδικά για κάποια κατεύθυνση Υποκριτικής σε ελληνικό πανεπιστημιακό τμήμα Θεάτρου/Θεατρικών Σπουδών.

Η έρευνα πρωτοπορεί, επιπλέον, γιατί εισάγει στον δημόσιο διάλογο την έννοια της «ημισαιζόν», που θεωρείται πως αποτυπώνει ευκρινέστερα τη σύγχρονη ελληνική θεατρική αγορά εργασίας, αλλά και, δυστυχώς, τις συνθήκες επισφάλειας των εργαζόμενων ηθοποιών.

Η έρευνα διεξήχθη μέσω της συμπλήρωσης ανώνυμου ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, που περιελάμβανε έναν συνδυασμό ποσοτικών ερωτήσεων, με (διευκρινιστικές) ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης. Τα πορίσματα της έρευνας αποκαλύπτουν ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με τη σύνδεση των αποφοίτων με την αγορά εργασίας, και ειδικότερα για τη σύνδεση της Δραματικής Σχολής με το ίδιο το Εθνικό Θέατρο ως δυνητικό εργοδότη. Ταυτοχρόνως, η ανατροφοδότηση από τα πορίσματα της έρευνας θεωρείται ότι θα βοηθήσει, ακολουθώντας και τις υποδείξεις των ωφελούμενων (πρώην) σπουδαστών/τριών, στην αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών της Δραματικής Σχολής και τον εμπλουτισμό του με αντικείμενα που θα ανταποκρίνονται στο σύγχρονο εργασιακό τοπίο. Στόχος της έρευνας ήταν, επίσης, να οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός αξιόπιστου, όχι μόνο ποσοτικοποιημένου, συστήματος μόνιμης αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου (και των καθηγητών/τριών) της Δραματικής Σχολής.

Η έρευνα μπορεί να χρησιμεύσει ως μεθοδολογικό μοντέλο για τη διεξαγωγή αντίστοιχων ερευνών σε δραματικές σχολές και πανεπιστημιακές κατευθύνσεις Υποκριτικής.

Ο **Τάσος Αγγελόπουλος** είναι διδάκτορας Θεατρολογίας (Τμήμα Θεάτρου ΑΠΘ) και σκηνοθέτης (Θεατρική ομάδα ΠΑΠΑΛΑΝΓΚΙ). Οι υπόλοιπες σπουδές του περιλαμβάνουν: Πτυχίο Νομικής, Μεταπτυχιακό Κοινωνιολογίας, Πτυχίο (και Μεταπτυχιακό) Θεάτρου, και Κουκλοθέατρο (Ακαδημία Θεάτρου Σόφια, Βουλγαρία).

Έχει διδάξει στο Τμήμα Θεάτρου ΑΠΘ (2014-2023), στο Μεταπτυχιακό Εφαρμοσμένου Θεάτρου της Ακαδημίας Τεχνών του Νόβι Σαντ και στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του ΔΠΑΕ, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σε δεκάδες εργαστήρια και σεμινάρια.

Έχει συγγράψει άρθρα δημοσιευμένα σε διεθνή και ελληνικά περιοδικά και έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και ημερίδες. Τα βιβλία του: *Παίζοντας Θέατρο* (2016), *Παίζοντας θέατρο με την ιστορία* (2018), *Θέατρο και πολιτική. Το Κρατικό Θέατρο Θεσσαλονίκης στην Κατοχή* (2021), *Θέατρο και κοινωνία. Η συμβολή της πνευματικής Θεσσαλονίκης στην ίδρυση του ΚΘΒΕ* (2022), και *Το Θέατρο της Αριστεράς* κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Σόφια. Το βιβλίο του *Pozorišne i umetničke aktivnosti*

političkih izbeglica iz Grčke u Istočnoj Evropi 1945-1956 [Θεατρικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων στην Ανατολική Ευρώπη 1945-1956] κυκλοφορεί από το Θεατρικό Μουσείο της Βοϊβοδίνας.

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΠΕΛΤΕΚΗΣ «Οι φωνές των ρόλων: το βιο-ψυχόδραμα ως μέθοδος υποκριτικής»

Στο πλαίσιο μιας παράστασης – performance ή οποιασδήποτε άλλης μορφής θεατρικής έκφρασης ή παραστατικών τεχνών εν γένει, οι φωνές των ρόλων αποτελούν ένα ξεχωριστό κομμάτι μέσα στην ερμηνευτική προσέγγιση των χαρακτήρων. Η μεθοδευμένη σειρά ενεργειών που οδηγούν σε ορισμένο αποτέλεσμα μέσω του ψυχοδράματος, είναι μία βιωματική διαδικασία κατά την οποία η λειτουργία του ρόλου προσεγγίζεται μέσω της ψυχοδραματικής και της συστημικής ενώ απαρτίζεται από τρία μέρη:

1. Τη σύσταση της ομάδας και την κατανόηση από αυτήν των ποικίλων διαδικασιών που θα συντελέσουν στην παραγωγή βιωματικού υποκριτικού αποτελέσματος, μέσω του συγκερασμού συστημικής και ψυχοδράματος, που οδηγεί σε συγκεκριμένη βιωματική ερμηνευτική προσέγγιση, η οποία φιλοδοξεί να μετατραπεί σε μία ολοκληρωμένη υποκριτική μέθοδο προσέγγισης ρόλων, έργων και κατά συνέπεια, παραστατικού αποτελέσματος.
2. Τη διαδικασία του ψυχοδράματος με στοιχεία συστημικής μέσω της οποίας, με την αρωγή ψυχολόγου, ψυχοδραματιστή ηθοποιού, κινησιολόγου χορευτή, μουσικοσυνθέτη και σκηνοθέτη, γίνεται μία ολιστική προσπάθεια προσέγγισης για την ερμηνεία των ρόλων σε μία συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων (που απαρτίζεται από διαφορετικού είδους συμμετέχοντες) στην οποία συμπεριλαμβάνονται επαγγελματίες ή ερασιτέχνες ηθοποιοί, θεραπευόμενοι κάθε είδους και άνθρωποι οι οποίοι απλώς αγαπούν το θέατρο, ασχέτως αν είχαν κάποια προηγούμενη σχέση με τις παραστατικές τέχνες.
3. Την τελική διαμόρφωση των υλικών από τα οποία θα προκύψει παραστασιακό αποτέλεσμα. Με κύριο μέσο τη διαδικασία, στην πλήρη εξέλιξή της, την επισταμένη διερεύνηση της φωνής των ρόλων, η οποία να διαμορφώνεται μέσα από την παρατήρηση και την πράξη. Το υλικό το οποίο προκύπτει από τις ασκήσεις της συστημικής και του ψυχοδράματος διαμορφώνεται από το συνθέτη, σε συνεννόηση με τον ψυχοδραματιστή και το σκηνοθέτη σε «φωνή/ ήχος» του ρόλου. Η συγκεκριμένη διαδικασία οδηγεί τελικά αφενός στη παραγωγή του ήχου του ρόλου, της φωνής δηλαδή του ρόλου αλλά και στον συνολικό «ήχο/φωνή» της σκηνής, μέσα από τη συγκεκριμένη διαδικασία.

Ο **Αστέριος Πελτέκης** είναι απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του ΚΘΒΕ, κάτοχος Master του Τμήματος Θεάτρου της Α.Σ.Κ.Τ. του Α.Π.Θ. και υποψήφιος Διδάκτορας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο πάνω στην πολιτιστική διαχείριση. Από τον Μάρτιο του 2022 διατελεί Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος.

Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια θεάτρου στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ενδεικτικά με τους Peter Brook, Bruce Mayers και Sotigui Kouyate ως υπότροφος της ΕΘΕ. Ως ηθοποιός και σκηνοθέτης, έχει συνεργαστεί, σε περισσότερες από πενήντα παραστάσεις, με το ΚΘΒΕ, το Εθνικό Θέατρο, τον Θ.Ο.Κ., το Θέατρο Παλλάς, τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και το ελεύθερο θέατρο, καθώς και σε τηλεοπτικές σειρές και ταινίες στον κινηματογράφο και τη διαφήμιση.

Έχει διδάξει υποκριτική, δραματολογία, Ιστορία θεάτρου, αυτοσχεδιασμό και στοιχεία σκηνοθεσίας σε θεατρικά εργαστήρια και Δραματικές Σχολές σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Λευκωσία. Συνιδρυτής και σκηνοθέτης της εταιρείας τέχνης 'Ανευ προηγούμενου'. Ιδρυτής της εταιρείας τέχνης 'Ανω Θρώσκω' στη Λευκωσία. Συνεργάτης και σύμβουλος για θέματα πολιτισμού και θεάτρου στο Φεστιβάλ Ανδραβίδας-Κυλλήνης 7. Διδάσκει εθελοντικά την ελληνική γλώσσα σε μετανάστες και πρόσφυγες.

ΕΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ «Ο μη επαγγελματίας ηθοποιός στο επαγγελματικό θέατρο: Προσωπικό αποτύπωμα, προσωπικές εμπειρίες και ρόλοι επί σκηνής»

Μέσα από παραδείγματα παραστάσεων των Μαρμαρινού, Βογιατζή, Τσινικόρη, Αζά, Καραθάνου κ.ά. θα παρακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εμπλουτίζεται το επαγγελματικό θέατρο από μη επαγγελματίες, τόσο στο σχηματισμό του παραστασιακού κειμένου, όσο και στο συνολικό σκηνικό αποτέλεσμα, με τη φυσική παρουσία των προσώπων επί σκηνής. Θα παρακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο ένας δημιουργός χρησιμοποιεί την πληροφορία, την αφήγηση, την προσωπική μαρτυρία, τη φυσική παρουσία, τόσο στην ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου θεατρικού είδους όπως είναι το θέατρο ντοκουμέντο και ντοκιμαντέρ, όσο και στη σύζευξη των στοιχείων που ενισχύουν τη δυναμική ενός καθαρά επαγγελματικού πλαισίου δράσης.

Η **Ελένη Γεωργίου** είναι θεατρολόγος, διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ από το 2014. Έχει ολοκληρώσει δύο μεταδιδακτορικές έρευνες στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών και στο Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και πραγματοποιεί μια τρίτη μεταδιδακτορική έρευνα στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Είναι απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του Σύγχρονου Θεάτρου Αθήνας του Γιώργου Κιμούλη και μουσικός. Από το 2015 έχει διδάξει στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (3 ακαδημαϊκά έτη), Υποκριτική και Σκηνοθεσία στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (2 ακαδημαϊκά έτη), Υποκριτική στο Τμήμα Κινηματογράφου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1 εξάμηνο), Ιστορία και Θεωρία του Θεάτρου με έμφαση στη Σκηνογραφία στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1 ακαδημαϊκό έτος). Έχει αρθρογραφήσει σε έντυπα και ηλεκτρονικά περιοδικά και έχει εκδώσει μονογραφίες, μεταφράσεις και ποιητικές συλλογές.

Σκηνογραφικές αναζητήσεις: ιστορία, θεωρία και πράξη
Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (φουαγιέ)

ΑΘΗΝΑ ΣΤΟΥΡΝΑ «‘Δε φαίνεται να του αρέσει το προσκήνιο στη θεατρική αρχιτεκτονική, του αφεντικού’: Σημειώσεις του Γιώργου Βακαλό από τη συνεργασία του με τον Jacques Coreau (1934)»

Ο ζωγράφος και σκηνογράφος Γιώργος Βακαλό ξεκίνησε την καριέρα του στο θέατρο στο Παρίσι, πρώτα ως μαθητής του Charles Dullin, στην περίφημη σχολή του και έπειτα ως σκηνογράφος του, στο Théâtre de l'Atelier. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, ο Βακαλό συνεργάστηκε και με άλλους σημαντικούς θεατρανθρώπους, όπως ο Jacques Coreau, ο Michel St Denis και ο Jean-Louis Barrault.

Το 1939, ο Βακαλό εγκατέλειψε βιαστικά το Παρίσι, τρεις μέρες πριν εισέλθουν οι Γερμανοί, αφήνοντας πίσω του σχέδια και μακέτες, τα οποία χάθηκαν για πάντα. Από τα λίγα αντικείμενα που διασώθηκαν (μάλλον το πήρε μαζί του φεύγοντας για την Ελλάδα) είναι ένα τετράδιο εργασίας, που περιλαμβάνει σημειώσεις από την περίοδο της μαθητείας του στην Ecole de

l'Atelier και από τη συνεργασία του με τον Jacques Coreau για το ανέβασμα του έργου *Όπως σας αρέσει*, του Shakespeare.

Η συγκεκριμένη σκηνοθεσία, η μόνη συνεργασία που είχε ο Βακαλό με τον ιδρυτή του Θεάτρου του Vieux Colombier, σημείωσε μεγάλη επιτυχία όταν ανέβηκε το 1934, σηματοδοτώντας την επιστροφή του Coreau στο θέατρο, έπειτα από δέκα χρόνια απουσίας. Τα πρώτα στάδια εργασίας πραγματοποιούνται στο σπίτι του Coreau, στη Βουργουνδία. Στο τετράδιο αυτό, ο Βακαλό συγκεντρώνει σημειώσεις από τις συναντήσεις του με τον σκηνοθέτη, φωτογραφίες και κάποια σκίτσα.

Η φύση γύρω από το σπίτι αποτελεί τη βασική πηγή έμπνευσης για τον σκηνογραφικό σχεδιασμό και αποδίδεται με στυλιζαρισμένο τρόπο. Σύμφωνα με τον Jean Jacquot, το βασικότερο ενδιαφέρον της παράστασης αυτής, εντοπίζεται στην αναζήτηση ενός σκηνικού που αναδεικνύει την τοπογραφία του φυσικού τοπίου με στυλιζαρισμένη φόρμα.

Στην ανακοίνωση θα εστιάσουμε στην απόδοση της φύσης ως οπτικό τοπίο στο θέατρο, εστιάζοντας στη συγκεκριμένη συνεργασία των Coreau και Βακαλό. Θα παρουσιάσουμε τα βασικά σημεία της μεθόδου εργασίας του σπουδαίου σκηνοθέτη, όπως αποτυπώνονται από τον Βακαλό σε αυτό το σπάνιο τεκμήριο, που βρίσκεται στη Συλλογή “The Giōrgos Vakalo Papers, 1901-1999” (Βιβλιοθήκη Firestone, Princeton University).

Η **Αθηνά Στούρνα** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η έρευνά της επικεντρώνεται στη μελέτη του επιτελεστικού χώρου και της σκηνογραφίας, όπως επίσης στη σχέση φαγητού, ποτού και μαγειρικής με το θέατρο και την performance. Έχει λάβει ερευνητικές υποτροφίες από την Casa de Velázquez και από το Princeton University (The Seeger Center for Hellenic Studies, 2017 και Friends of the Princeton University Library, 2019). Συμμετείχε στο The Mellon School of Theater and Performance Research, στο Harvard University (2016 & 2022). Είναι ιδρύτρια και καλλιτεχνική υπεύθυνη του πολυεθνικού Θιάσου Ωκύπους, με έδρα το Ναύπλιο, και έχει σκηνοθετήσει και σκηνογραφήσει παραστάσεις, που έχουν παιχτεί σε θέατρα, μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα, την Τσεχία, τη Μ.Βρετανία και την Αργεντινή. Ως μέλος της διεθνούς ομάδας καλλιτεχνών The Food Project έχει παρουσιάσει δρώμενα που συνδέουν το φαγητό με την performance (World Stage Design 2013, The Prague Quadrennial of Performance Design and Space, 2015, κ.ά.).

ΧΡΥΣΑ ΜΑΝΤΑΚΑ «Η ενδυματολογική μακέτα και η αξία της στον 21ο αιώνα: εξέταση του σύγχρονου ρόλου της ως καλλιτεχνική έκφραση, επικοινωνιακό μέσο, πρακτικό και ερευνητικό εργαλείο»

Στη σύγχρονη εποχή η ενδυματολογική μακέτα εμφανίζεται σχετικά υποτιμημένη στη θεατρική πρακτική και υπερτιμημένη στην αγορά έργων τέχνης, όταν ο δημιουργός είναι διάσημος. Ενίοτε αντικαθίσταται από φωτογραφίες και ήδη υπάρχουσες ιδέες κοστουμιών οι οποίες αντιγράφονται ή γίνονται προϊόν μίμησης από το διαδίκτυο. Η παραπάνω συνθήκη δεν ευνοεί στην καλλιτεχνική δημιουργία και παράγει «κενά μνήμης» στα αρχεία των θεατρικών οργανισμών και θιάσων και σε άλλες πηγές σχετικά με το έργο του ενδυματολόγου.

Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση, η παρουσίαση αναφέρεται στη σημασία και στην αναγκαιότητα του πρωτότυπου καλλιτεχνικού σχεδιασμού και της υλοποίησης της δισδιάστατης και τρισδιάστατης μακέτας κοστουμιού για τις ανάγκες της θεατρικής

οργάνωσης και παραγωγής, αλλά και για την αξιοποίησή της ως πρωτογενές αρχειακό υλικό και τεκμήριο για την ενδυματολογική έρευνα.

Εξετάζει συνοπτικά την ιστορική εξέλιξη της μακέτας μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα έγκριτων δημιουργών και αναλύει τα εικαστικά της στοιχεία και τις τεχνικές εκτέλεσής της με στόχο να αναδείξει τις ποιότητές της και να καταστήσει περισσότερο κατανοητή τη γλώσσα και τα μηνύματά της.

Η προσέγγιση των μακετών εμπλουτίζεται παράλληλα από στοιχεία της προφορικής ιστορίας και από πρόσθετα συμπληρωματικά τεκμήρια που τη συνοδεύουν, όπως επιμέρους σχεδιαστικές τεχνικές λεπτομέρειες, σημειώσεις εργασίας, στοιχεία έμπνευσης και ιστορικής τεκμηρίωσης των ενδυματολόγων, δείγματα υφασμάτων, φωτογραφίες των εκτελεσμένων κοστουμιών (μέρος των οποίων προέρχεται από την έρευνα της γράφουσας σε ιδιωτικά αρχεία ειδικών κατασκευαστών-στριών του θεατρικού κοστουμιού).

Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, η μακέτα αναδεικνύεται ως σημαντικό εργαλείο με εικαστική, ιστοριογραφική και πρακτική αξία τόσο για τον ενδυματολόγο και τους συνεργάτες του όσο και για τον μελετητή του θεάτρου.

Η Χρύσα Μάντακα σπούδασε Γερμανική Φιλολογία στο ΑΠΘ και Σχεδιασμό Υποδημάτων στη σχολή ARS SUTORIA στο Μιλάνο. Είναι επίσης απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου του ΑΠΘ με ειδίκευση στη Σκηνογραφία-Ενδυματολογία, και κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στο Θέατρο από το ίδιο Τμήμα (2010). Ασχολήθηκε επαγγελματικά με το σχεδιασμό Υποδημάτων (βραβείο HELEXPO 1991), καθώς και με ειδικές σκηνογραφικές και ενδυματολογικές κατασκευές για θέατρα όπως η Εθνική Όπερα της Σόφιας, η Εθνική Λυρική Σκηνή, η Όπερα Δωματίου Θεσσαλονίκης κ.ά. Συνεργάστηκε ως σκηνογράφος-ενδυματολόγος με το ΚΘΒΕ, την Πειραματική Σκηνή της Τέχνης, την Όπερα Δωματίου, το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, το Νέο Θέατρο και πολλές θεατρικές ομάδες. Δίδαξε το ειδικό μάθημα Ενδυματολογίας σε ΙΕΚ, σε Εικαστικά και Θεατρικά Εργαστήρια Σπουδών, σε σεμινάρια που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και το μάθημα Θεατρικής Αγωγής στο Μουσικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Το διάστημα 2007-2011 δίδαξε ενδυματολογία στο Τμήμα Κινηματογράφου του Α.Π.Θ. Έχει λάβει μέρος σε εκθέσεις σκηνογραφίας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και έχει επιμεληθεί εκθέσεις κοστουμιών και ενδυματολογικών κατασκευών των φοιτητών του Τμήματος Θεάτρου. Το επιστημονικό της έργο επικεντρώνεται κυρίως στην έρευνα γύρω από τη σημειολογία του θεατρικού και του κινηματογραφικού κοστουμιού, τις σχέσεις τέχνης – μόδας και λαογραφίας καθώς και το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Έχει παρουσιάσει ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια ενδυματολογίας και θεατρολογίας.

ΜΑΡΙΑ ΚΟΝΟΜΗ «Συζεύξεις του αρχιτεκτονικού και του εικαστικού βλέμματος στο σκηνογραφικό έργο της Λίλης Πεζανού»

Η Λίλη Πεζανού γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ (1974/80). Εργάστηκε ως αρχιτέκτονας και ως βοηθός σκηνογράφος/ενδυματολόγος στο θέατρο και τον κινηματογράφο, δίπλα στον Διονύση Φωτόπουλο, στην Ελλάδα και το εξωτερικό (1974/80). Από τον Μάιο του εντάχθηκε στο δυναμικό της ΑΣΚΤ ως επίκουρη καθηγήτρια στην ΑΣΚΤ διδάσκοντας σκηνογραφία. Ως σκηνογράφος/ενδυματολόγος, πρωτοπαρουσίασε δουλειά της το 1986 στο έργο *Φούγκα*, στο Θέατρο Ρε της Μ. Παράσχη. Έκτοτε συνεργάζεται με κρατικά θέατρα (Εθνικό Θέατρο, Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος κ.ά.), ελεύθερους θιάσους (Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν, «Από μηχανής» Θέατρο κ.ά.), το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης κ.ά. Έχει συμπράξει με πλειάδα σημαντικών Ελλήνων σκηνοθετών όπως οι Γιώργος Λαζάνης, Μαριέτα Ριάλδη,

Δημήτρης Μαυρίκιος, Μίνως Βολανάκης, Γιώργος Αρμένης, Γιώργος Μιχαηλίδης, Μάγια Λυμπεροπούλου, Σταύρος Ντουφεξής, Γιάννης Χουβαρδάς, Μιχαήλ Μαρμαρινός, Διαγόρας Χρονόπουλος, Ρούλα Πατεράκη, Γιάννης Ρήγας, Δημήτρης Παπαϊωάννου, Μίμης Κουγιουμτζής, Βαρβάρα Μαυρομάτη, κ.ά. Έχει σκηνογραφήσει παραστάσεις αρχαίου δράματος, κειμένων του κλασικού ρεπερτορίου, ποιητικών κειμένων, σύγχρονης δραματουργίας, όπερας και χορού.

Παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά δείγματα του σκηνογραφικού της έργου, θα διερευνήσουμε τις συζεύξεις του αρχιτεκτονικού και του εικαστικού βλέμματος στο σκηνογραφικό έργο της Πεζανού σε επιλεγμένες συνεργασίες της με τον Γιάννη Χουβαρδά και τον Θωμά Μοσχόπουλο στο Αμόρε, κ.ά. Θα εστιάσουμε επίσης στις σύγχρονες σκηνογραφικές αναζητήσεις της στις συνεργασίες της με τον Δημήτρη Παπαϊωάννου (*Ορέστεια-Ακολουθία Αισχύλου* του Ξενάκη (1995), *Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου, Η Επιστροφή της Ελένης* (1999), *Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 2* (2006), *Θέατρο Παλλάς*), στην όπερα: *Το νησί των θησαυρών* (ΕΛΣ, 2013), *Ο πρωτομάστορας* του Μανώλη Καλομοίρη (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (ΕΛΣ) 2007/08)), στη συμμετοχή της στη διεθνή έκθεση σκηνογραφίας Prague Quadrennial 2003, αλλά και στην τελευταία διεθνή της συνεργασία στην Comédie Française στο Παρίσι για το έργο του Ρακίνα *Φαίδρα* (2013) σε σκηνοθεσία Μιχαήλ Μαρμαρινού.

Η **Μαρία Κονομή** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, διδάσκουσα σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Με σπουδές εξειδίκευσης στο University Arts London, εργάστηκε ως σκηνογράφος-ενδυματολόγος σε πάνω από εξήντα παραγωγές σε όλα τα είδη των παραστατικών τεχνών και τον κινηματογράφο, παρουσιάζοντας την δουλειά της σε σημαντικούς θεατρικούς οργανισμούς, σε φεστιβάλ τεχνών και κινηματογράφου, αλλά και σε ανεξάρτητα σχήματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Τα ερευνητικά και συγγραφικά της ενδιαφέροντα περιστρέφονται γύρω από τη σύγχρονη σκηνική πράξη με έμφαση τις σκηνογραφικές-ενδυματολογικές προσεγγίσεις, το σκηνογραφικό-ενδυματολογικό πλαίσιο στις παραστάσεις αρχαίου δράματος, τη σκηνογραφία-ενδυματολογία στο διευρυμένο πεδίο, τις νέες χωρικές μορφές θεάτρου και τις site-specific παραστάσεις, τις σχέσεις εικαστικών, παραστατικών τεχνών και performance, τις παιδαγωγικές, θεωρητικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη σκηνογραφία-ενδυματολογία. Επιμελήθηκε μια σειρά διαλέξεων στο Μουσείο Μπενάκη με τη θεματική 'Site-Specifics'. Υπήρξε συνεπιμελήτρια για την εθνική συμμετοχή της Ελλάδας στην Prague Quadrennial 2015 και προσεχώς για το 2023 στο επαγγελματικό και το σπουδαστικό διαγωνιστικό τμήμα.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΒΑΛΙΩΤΗ «Ο Σάμιουελ Μπέκετ και οι ζωγράφοι»

«Η μορφή είναι περιεχόμενο, το περιεχόμενο είναι μορφή» είπε ο Σάμιουελ Μπέκετ σε συνομιλία του με τον Τζέιμς Νόουλσον το 1989, και είναι μια πίστη του που γίνεται φανερή ήδη από τα πρώτα του έργα, ακόμη και τα δοκιμακά. Η φράση του αυτή έχει άμεση σχέση με την αγάπη του για την ζωγραφική και τους ζωγράφους. Σε όλη του τη ζωή μελετά πίνακες, επισκέπτεται μουσεία, καταλογογραφεί έργα, χωρίς συγκεκριμένο σκοπό, γράφει δοκίμια και κείμενα καταλόγων για τους φίλους του ζωγράφους Αρίκα και βαν Βέλντε. Αγαπάει πολύ την ολλανδική ζωγραφική του 16ου και 17ου αιώνα, ενώ τα θεατρικά, τηλεοπτικά και κινηματογραφικά του έργα έχουν πάντα την φροντίδα του κάδρου, και την αίσθηση πως είναι πίνακες ζωγραφικής που ζωντανεύουν. Ιδιαίτερη αγάπη έχει για τον Τζακ Γητς, ενώ σε πολλές από τις εικόνες που δημιουργεί έχει ευθείες αναφορές σε ζωγραφικά έργα, όπως π.χ. η εικόνα του Βλαντιμίρ και του Εστραγκόν στον *Γκοντό*.

Η έγνοια του συγγραφέα για το κάδρο και την εικαστικότητα του γίνεται φανερή και από την διαφορετική διαχείριση που κάνει στο θεατρικό, το κινηματογραφικό και το τηλεοπτικό κάδρο. Σε συνομιλία του με τον Εστραγκόν της τηλεοπτικής παραγωγής του *Περιμένοντας τον Γκοντό* στο BBC το 1961, τον Πήτερ Γούντθορπ, είπε: «Το έργο μου δεν ήταν γραμμένο γι' αυτό το κουτί. Το έργο μου ήταν γραμμένο για μικρούς ανθρώπους καθηλωμένους σε έναν μεγάλο χώρο. Στην τηλεόραση ήσασταν όλοι πολύ μεγάλοι σε σχέση με τον χώρο».

Μέσα από την προσωπική του σχέση με τα εικαστικά, αναδύεται και αναπτύσσεται και η σχέση του έργου του με τις εικαστικές τέχνες του 20ου αιώνα. Γράφει έργα που σήμερα θα τα αποκαλούσαμε περφόρμανς, ή εικαστικές εγκαταστάσεις, όπως το *Αναπνοή* ή το *Τότε που*. Αυτό το τελευταίο ο ίδιος ο Μπέκετ το τοποθετεί «στο μεταίχμιο του τι μπορεί να είναι εφικτό στο θέατρο». Ο Τζόνναθαν Καλμπ, υποστηρίζοντας την άποψη αυτή, γράφει, μάλιστα, πως ο Μπέκετ, στα ύστερα δραματικά έργα του, δουλεύει περισσότερο ως συνθέτης και ζωγράφος, παρουσιάζοντας ένα τρισδιάστατο γλυπτικό έργο φτιαγμένο με ακρίβεια, το οποίο κοιτάζουν οι θεατές, ενώ το κείμενο ρέει σαν μουσική.

Η **Μαρία Καβαλιώτη** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και σπούδασε στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. Είναι απόφοιτη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, με κατεύθυνση στη Σκηνογραφία-Ενδυματολογία, και υποψήφια διδάκτορας του Τμήματος Θεάτρου. Έχοντας λάβει μουσική παιδεία από τα παιδικά της χρόνια, άρχισε να εργάζεται στην όπερα το 2004, συνεχίζοντας σε έργα που καλύπτουν όλο το φάσμα της σκηνογραφικής δραστηριότητας, από εικαστικές εγκαταστάσεις και θέατρο, έως χορό, τηλεόραση, κινηματογράφο και μουσική. Έχει συνεργαστεί, μεταξύ άλλων, με την Πειραματική σκηνή της 'Τέχνης', το Κ.Θ.Β.Ε., τον Ο.Μ.Μ.Θ., την ομάδα χορού Vis Motrix, το Θέατρο Εταιρότητα, την Monstrare art group και την ομάδα Γκραν Γκιγιόλ. Έχει διδάξει θέατρο και σκηνογραφία, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ως καλλιτέχνης έχει «εμμονή» με την οπτική γωνία, την οποία διερευνά καλλιτεχνικά και ακαδημαϊκά, κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Σάββατο, 30 Σεπτεμβρίου 2023

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

17:00-19:00, Αίθουσα Α1 (Κτίριο Εξαδακτύλου)

ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΧΙΛΛΕΟΠΟΥΛΟΥ και ΦΑΙΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ «Το Musical Theatre στην Ελλάδα: μια πρακτική συζήτηση πάνω στα δημιουργικά χαρακτηριστικά και τις εκπαιδευτικές του ιδιοσυγκρασίες»

Ωστε το μιούζικαλ είναι ένα έργο που ξαφνικά ο ηθοποιός σταματά να μιλάει και από το πουθενά αρχίζει να τραγουδάει; Αυτή είναι η μεγαλύτερη βλακεία που έχω ακούσει ποτέ! ('A Musical': *Something Rotten!* 2015)

Στην Ελλάδα, το musical theatre σαν καλλιτεχνική δημιουργία αποκτά όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον με τις παραγωγές να πολλαπλασιάζονται χρόνο με το χρόνο και την ζήτηση από φοιτητές σε θεατρικές σχολές και ωδεία για ανάλογη εκπαίδευση να αυξάνεται συνεχώς. Η προσφορά, όμως, των μαθημάτων γίνεται συνήθως σε μορφή σεμιναρίων που είτε στοχεύουν, κυρίως, στην εκμάθηση στυλιζαρισμένων φωνητικών αναπαραγωγών (εκπαίδευση τραγουδιστή), είτε σε μια λειτουργική κινησιολογία με βαρύτητα στις χορογραφίες και στη φυσική ενδυνάμωση χωρίς να ασχολούνται σημαντικά με τη φωνή.

Θέτοντας σε εφαρμογή δύο διδακτορικές έρευνες πάνω στο musical theatre και την επαγγελματική εμπειρία δεκαετιών στον χώρο, το εργαστήριο αυτό θα παρουσιάσει μια εναλλακτική προσέγγιση ολιστικής εκπαίδευσης Ελλήνων ηθοποιών στο musical theatre. Το εργαστήριο στοχεύει στην αξιοποίηση καινοτόμων εκφραστικών ιδιαιτεροτήτων των ηθοποιών σε συνδυασμό με τον ρόλο, και την ανάδειξη της ενσώματης φωνητικής παρουσίας (vocality/body-voice) μέσα στα πλαίσια των απαιτήσεων musicals.

Το πρώτο μέρος είναι ένα βιωματικό ταξίδι μιας σωματοφωνητικής εξερεύνησης μέσω τεχνικών σύνδεσης σώματος και φωνής συνδυασμένων με την αυτοβιογραφία για την ερμηνεία ενός musical νούμερου και την πρώτη φωνητική προσέγγιση του ρόλου. Το δεύτερο μέρος εισάγει σκηνοθετικές οδηγίες και βασιζόμενο στις προσωπικές δημιουργίες από το πρώτο μέρος της μελωδικής ερμηνείας και της φωνητικής έκφρασης του κάθε συμμετέχοντα, εξερευνεί τρόπους υποκριτικής και φωνητικής σύνδεσης της πρόζας που προηγείται και έπεται του musical τραγουδιού. Η διαφορετικότητα όσο και η συλλογικότητα συνθέτουν πειραματισμούς μιας και το εργαστήριο είναι ομαδικό και η ερμηνεία ενός ίδιου ρόλου είναι το πεδίο δράσης και παιχνιδιού για όλους τους συμμετέχοντες.

Η **Γεωργία Αχιλλεοπούλου** είναι υποψήφια διδάκτορας στην πρακτική ως έρευνα (Practice as Research) με υποτροφία στο πανεπιστήμιο του Exeter της Αγγλίας, υπό την εποπτεία του Δρ. Κωνσταντίνου Θωμαΐδη και με γνωστικό αντικείμενο «Autobiography and Vocal Performance in Musical Theatre». Έχει ερευνητικό μεταπτυχιακό δίπλωμα σπουδών MFA Performance Training στο University of Plymouth της Αγγλίας. Ο ερευνητικός τομέας της επικεντρώνεται στη σύνδεση σώματος και φωνής μέσω ψυχοφυσικών προσεγγίσεων συνδυασμένων με τη αυτοβιογραφία της ενσώματης φωνής με στόχο την ενίσχυση της αντίληψης της/του performer και την τελική performance. Είναι υπεύθυνη του τμήματος Musical Theatre στη δραματική σχολή της Τράγκα. Διδάσκει το μάθημα 'Σώμα Φωνή' Performance στο Εθνικό Ωδείο και στο ωδείο 'MusicFor', ενώ διδάσκει φωνητική ορθοφωνία στο εργαστήρι τεχνών '92art' και είναι καθηγήτρια φωνητικής σύγχρονου τραγουδιού στο ωδείο 'Μελωδείο' Δημήτρης Φανιάς. Παράλληλα, δραστηριοποιείται καλλιτεχνικά ως τραγουδίστρια περφόρμερ από το 2008 με πιο σύγχρονο το φεμινιστικό μουσικοθεατρικό πρότζεκτ *Poetry Cabaret* από την ομάδα Piano Fatale.

Η **Φαίη Ρηγοπούλου** έχει παραδώσει το διδακτορικό της στο πανεπιστήμιο του Exeter υπό την εποπτεία του Δρ. Κωνσταντίνου Θωμαΐδη, ερευνώντας την καλλιτεχνική και δημιουργική παρουσία 'μεγαλύτερων' γυναικών ηθοποιών/περφόρμερ στο musical theatre. Έχει πολυετή επαγγελματική εμπειρία ως σκηνοθέτις και music director σε musicals και διδάσκει musical theatre από το 2004 σε θεατρικές σχολές, κολλέγια, και international σχολεία στην Ελλάδα, στην Ταϊβάν και στην Αγγλία. Έχει συνεργαστεί με περφόρμερς και καλλιτεχνικούς συντελεστές από διάφορες χώρες στον κόσμο (Αμερική, Ιαπωνία, Κορέα, Ταϊβάν, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Αγγλία, Βουλγαρία, Κροατία, Ελλάδα, Νέα Ζηλανδία). Διδάσκει part time στο θεατρικό τμήμα του Πανεπιστημίου του Exeter και από το 2022 είναι μια από τις τρεις αντιπροσώπους και επιμελητές του θεατρικού ακαδημαϊκού working group 'Ήχος, Φωνή, Μουσική' ('Sound, Voice and Music') της TaPRA (Theatre and Performance Research Association), καθώς και εκπρόσωπος της Mercury Musical Developments (η μόνη οργάνωση στο Ηνωμένο Βασίλειο με στόχο τη συγγραφή νέων musicals).

17:00-19:00, Αίθουσα Α2 (Κτίριο Εξαδακτύλου)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΡΚΑΣ «Το σώμα του λόγου: Το ηχητικό τοπίο του κειμένου ως μεθοδολογικό εργαλείο προσέγγισης του ρόλου»

Αντλώντας από τις βασικές αρχές που διαπνέουν το μετα-γκροτοφσκικό πολωνικό σωματικό θέατρο, το δίωρο εργαστήριο επικεντρώνεται κυρίως στον λόγο και στο κείμενο. Η αμοιβαιότητα, η μουσικότητα, οι ενορμήσεις, η απρόσκοπτη ροή ενέργειας και το «ακόνισμα» των αισθήσεων, είναι μερικές από τις πρακτικές μεθοδολογίες, που έχοντας ως αφητηρία το σώμα και την κίνηση, στοχεύουν στην συναισθηματική «απελευθέρωση» του/της ηθοποιού μέσα από μια οργανική πορεία αυτό-διείσδυσης. Πώς μπορούμε να εφαρμόσουμε τις ίδιες αρχές και πρακτικές, όταν προσεγγίζουμε ένα κείμενο; Μπορεί ο/η ηθοποιός να αρχίσει να «ξεκλειδώνει» ενεργειακά και συναισθηματικά έναν ρόλο μέσα από αισθητηριακά, και όχι ψυχολογικά, ερεθίσματα, χωρίς να χρειαστεί να φέρει στη σκηνή προσωπικά «τραύματα», είτε πραγματικά είτε υποθετικά;

Αναλύοντας την ηχητική δομή και σύνθεση του κειμένου, θα εξερευνήσουμε και θα δημιουργήσουμε ένα ηχητικό τοπίο που ενσαρκώνει την ενέργεια και το νόημα του λόγου, ξεδιπλώνοντας τους συναισθηματικούς και εκφραστικούς του κώδικες. Προσεγγίζοντας το κείμενο όχι από την οπτική μιας διανοητικής ερμηνείας, αλλά μέσα από τη διοχέτευση του ήχου και των ενορμήσεων που αυτός προκαλεί στο σώμα, ο/η ηθοποιός-περφόρμερ γίνεται το «όχημα» του κειμένου, εμπυθισμένος/η σε μία ενεργή αναζήτηση μιας διαρκούς ενεργειακής ροής και οργανικότητας στην κίνηση και τον λόγο. Έτσι, ο/η ηθοποιός-περφόρμερ έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει τον ρυθμό, τη δυναμική, τη μουσικότητα και τις δονήσεις ενός κειμένου σε καθαρά σωματικό, αισθητηριακό επίπεδο. Εξερευνώντας την ακουστική του κειμένου, στοχεύουμε να «ξεκλειδώσουμε» το έμφυτο εκφραστικό, συναισθηματικό και δραματικό του περιεχόμενο. Θα εξερευνήσουμε πως αρθρώνοντας και ενσαρκώνοντας το ηχητικό τοπίο του κειμένου, ο/η ηθοποιός-περφόρμερ μπορεί να αφουγκραστεί και να διοχετεύσει τους χαρακτήρες και τις ιστορίες που κατοικούν μέσα σ' αυτό, ενώ παράλληλα δημιουργεί τον απαραίτητο «χώρο» μέσα του για συναισθηματική σύνδεση με τη φωνή και το σώμα του, αναπτύσσοντας ενσυνειδητότητα, ευαισθησία, επίγνωση και σκηνική παρουσία.

Ο **Δημήτρης Βάρκας** αποφοίτησε από το Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (integrated Master's degree). Κατέχει δεύτερο τίτλο Μάστερ στην Υποκριτική από το Manchester Metropolitan University (MMU), μαθητεύοντας κοντά στον βραβευμένο πολωνικό θίασο Song of the Goat Theatre, στο Βρότσλαβ της Πολωνίας. Από το 2012 έγινε μέλος του θιάσου με τον οποίο έχει περιοδεύσει σε Ευρώπη, Ασία και Αμερική αποσπώντας πολυάριθμα βραβεία σε διεθνή φεστιβάλ. Επί του παρόντος, είναι υποψήφιος διδάκτορας του τμήματος Θεάτρου ΑΠΘ με ερευνητικό πεδίο το ηχητικό τοπίο του κειμένου ως εργαλείο εκπαίδευσης του ηθοποιού. Από τον Φεβρουάριο του 2022 ζει και εργάζεται στο Λονδίνο όπου διδάσκει ως επισκέπτης λέκτορας της κινησιολογίας, της φωνητικής-ορθοφωνίας, και της υποκριτικής στο Rose Bruford College, στην Ακαδημία Θεατρικών Τεχνών Italia Conti, καθώς και στο Πανεπιστήμιο του Winchester. Επιπλέον, έχει παραδώσει μαθήματα με επίκεντρο τον χορό στην αρχαία ελληνική τραγωδία, στο Royal Central School of Speech and Drama και αλλού.

17:00-19:00, Αίθουσα Κινησιολογίας (Κτίριο Εξαδακτύλου)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΟΥΓΚΑΣ και ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΛΑΔΗΣ «Τα ποιήματα που ήθελαν να γίνουν εκθέματα σε μουσείο»

Θέτοντας ως βάση την ποιητική συλλογή του Ανδρέα Εμπειρικού *Ενδοχώρα* (1934-1937) οργανώνεται ένα θεατρικό εργαστήριο δραματοποίησης κειμένου. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες/-ουσες λαμβάνοντας ως υλικό ποιήματα της συλλογής, μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες, πρωτότυπες δραστηριότητες, θα έρθουν σε επαφή με το ποιητικό «σύμπαν» του Α. Εμπειρικού. Στόχος του εργαστηρίου είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες, ύστερα από την απαραίτητη επεξεργασία, να σωματοποιήσουν-εικονοποιήσουν το όλον ή μέρος των ποιημάτων, μέσα από μια διαδικασία βιωματική και ομαδοσυνεργατική. Οι στίχοι των ποιημάτων «ζωντανεύουν» και παίρνουν τρισδιάστατη θέση στον χώρο, μέσα από τις αμέτρητες εκδοχές που μπορούν να λάβουν, συνθέτοντας ένα σύγχρονο μουσείο τέχνης. Το εργαστήριο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων ή/και ενδιαφερόμενους/-ες εν γένει που επιθυμούν να έρθουν σε επαφή με τη δραματοποίηση ποιημάτων. Διάρκεια εργαστηρίου 90'.

Ο **Κωνσταντίνος Μαρούγκας** είναι υποψήφιος διδάκτορας του τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Σπούδασε Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών στο τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας συνεχίζοντας Μεταπτυχιακές Σπουδές στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός». Ταυτόχρονα σπούδασε Θεατρολογία στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Αθήνας. Εργάζεται ως θεατρολόγος-εμπνευστής σε Δημοτικό σχολείο και ως εμπνευστής ομάδων παιδιών και ενηλίκων σε καλλιτεχνικές σχολές. Ασχολείται ενεργά με το θέατρο και με τη συγγραφή, έχοντας εκδώσει τα τελευταία χρόνια δύο λογοτεχνικά-αλληγορικά βιβλία, ενώ έργα του βρίσκονται σε συλλογικούς τόμους. Το επιστημονικό του ενδιαφέρον εντοπίζεται στη διδακτική του θεάτρου και της λογοτεχνίας σε παιδιά και εφήβους, συμμετέχοντας σε συνέδρια ως εισηγητής και εμπνευστής εργαστηρίων.

Ο **Νικόλαος Κλάδης** είναι αριστούχος πτυχιούχος του τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Την παρούσα χρονική στιγμή είναι τελειόφοιτος φοιτητής στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ελληνικό και Παγκόσμιο Θέατρο: Δραματοουργία, Παράσταση, Εκπαίδευση», του ίδιου τμήματος, με κατεύθυνση τη Διδακτική του Θεάτρου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν κυρίως στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στο θέατρο στην εκπαίδευση. Στο πλαίσιο των σπουδών του έχει συνεργαστεί με σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία Θεατρικής Αγωγής, αλλά και για την υλοποίηση ψηφιακών έργων, που αφορούν σχολικούς διαγωνισμούς. Οι συμμετοχές στους διαγωνισμούς έχουν παρουσιαστεί σε συνέδρια, ενώ αρκετές εξ αυτών έχουν διακριθεί.